

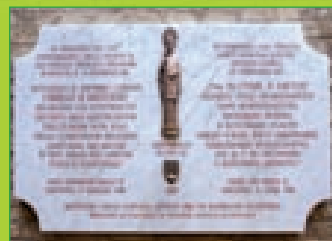
SLOVENSKÉ

1/2009
NEPREDANÉ

zahraníčié

Prezident vyznamenával

Pamätná tabuľa v Ravenne

Ústav pre kultúru vo Vojvodine

Euro na Slovensku

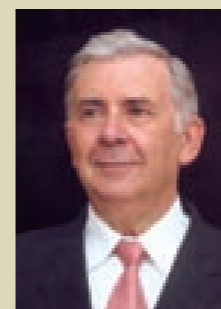
ČASOPIS ÚRADU PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ

Keď sa popri Hrone prechádzal rímsky cisár Marcus Aurelius a písal svoje filozofické dielo „Myšlienky“, možno si povedal: „Táto krajina má budúcnosť!“ Vtedy iste netušil, že v neďalekých horách sa skrývajú poklady, ktoré jej umožnia stať sa na niekoľko storočí najväčším producentom zlata, striebra a medi v strednej Európe. Netušil, že ľud tejto krajiny si raz založí všetky inštitúcie, aby mal možnosť vlastného rozvoja.

Vladimír Masár, In: *Múzeum mincí a medailí Kremnica, vydala Národná banka Slovenska v spolupráci s Múzeom mincí a medailí v Kremnici, Bratislava 1996.*

História peňazí na území Slovenska je pestrá a bohatá. Z dávnej minulosti sú pozoruhodné najmä strieborné mince podunajských Keltov – biateky. Biateky, razené a používané na našom území, sú charakteristické technickou dokonalosťou a bohatstvom vyobrazení – portrétu na lícnej strane, na rube napríklad jazdec na koni, rôzne zvieratá alebo mytologické výjavy. Na minciach sa objavujú aj nápisy vo viacerých variáciách. Najčastejším nápisom je BIATEC, ktorý dal názov tomuto platidlu. Motív z keltskej mince tvorí znak Národnej banky Slovenska a nedávno bolo pred budovou centrálou NBS na Ul. Imricha Karvaša v Bratislave inštalované pôsobivé dielo akademickej sochárky Ľudmily Cvenegrošovej, inšpirované biatekom. (str. 4 – 5)

PRÍHOVOR

Drahí krajanovia žijúci v zahraničí,

mojim cestám do zahraničia by chýbal jeden rozmer, keby som nevyužil každú príležitosť stretnúť sa aspoň s niektorými z vás. V ostatných rokoch som takúto šancu využil v USA, vo Švajčiarsku a v Maďarsku.

Slovensko, ako píše náš historik Ľubomír Lipták, je krajinou generácií s odťatými rukami, je krajinou, ktorá v historických metamorfózach stratila mnoho vynikajúcich osobností, ktoré emigrovali najmä v obdobiach vyznačených našimi mýtickými osmičkovými rokmi. Poznám to z vlastnej skúsenosti. Z mojich siedmich bratrancov a sesterníc štyria žijú v NSR, Kanade a USA. O to viac sa snažíme, a teraz hovorím v mene Slovenskej akadémie vied, duchovné bohatstvo reprezentované našimi krajanmi využiť aj v prospech našej vedy. V ére informatizácie sa to darí omnoho lepšie ako v minulosti, keď sme boli odkázaní na papier a pero alebo na písací stroj. Dovoľte, aby som využil túto príležitosť a predstavil vám Slovenskú akadémiu vied (www.sav.sk). Sme národná vedecká inštitúcia, ktorá má sieť 56 výskumných pracovísk rozmiestnených v Bratislave, Nitre, Banskej Bystrici, Zvolene, Košiciach, Starej Lesnej, Hurbanove, Mlyňanoch, Dobrej Vode a v ďalších lokalitách. V súčasnosti zamestnávame niečo vyše 3 000 pracovníkov, z toho takmer polovica sú nositeľmi vedeckých hodností CSc., PhD., DrSc. Je to polovica zo stavu pred rokom 1989, ale naša výkonnosť je v absolútnom i relatívnom vyjadrení vyššia ako v tom čase.

Nezávislá Akademická ratingová a rankingová agentúra zaradila do kategórie medzinárodne akceptovanej vedeckej špičky 22 pracovníkov SAV. Sú to asi dve pätiny z celkového počtu 50 takýchto pracovníkov na Slovensku, pričom SAV predstavuje približne jednu pätinu našej výskumnej základne. Naši pracovníci získali v ostatných rokoch viacero zahraničných ocenení, ako napríklad Humboldtove a Herderove ceny, podieľali sa na Descartových cenách Európskej komisie a i.

Slovenská akadémia vied vychováva v spolupráci s univerzitami okolo 600 doktorandov financovaných z našich zdrojov. V našich radoch pôsobi 265 profesorov a docentov, ktorí prednášajú na vysokých školách. Dohody o medzinárodnej spolupráci máme uzavreté so 63 zahraničnými inštitúciami, medzi ktorými sú aj Royal Society of London, National Science Foundation v USA alebo Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku.

Naše výsledky obohacujú nielen poznanie, smerujú aj do praxe, napríklad v oblasti materiálového výskumu, chémie, informatiky, ekológie, medicíny, geovied atď. Významnou aplikačnou zložkou práce našich spoločensko-vedeckých ústavov v širšom ponímaní je archeologický výskum, encyklopedický program (Beliana), vydávanie knižnice slovenskej literatúry, starostlivosť o štátny jazyk vrátane budovania Národného jazykového korpusu a i.

Slovenská akadémia vied udeľuje každoročne Medzinárodnú cenu SAV, ktorú z našich krajanov žijúcich v zahraničí získali dosiaľ Ladislav E. Roth z USA, Mikuláš Luptáčik z Rakúska a manželka Weberovci zo Švajčiarska.

Milí krajanovia, verím, že tieto informácie môžu prispieť k tomu, aby sa naše vzájomné kontakty rozšírili. V tomto smere radi prijímame akékoľvek vaše podnety a už vopred sa na ne tešíme.

Prajem vám veľa úspechov a teším sa na naše ďalšie stretnutia.

Dr. h. c. prof. Ing. Štefan Luby, DrSc.,
predseda Slovenskej akadémie vied

OBSAH

2–3 ■ **ĽUDIA**
Prezident udelil štátne vyznamenania

4–5 ■ **PREDSTAVUJEME**
Euro na Slovensku

6–7 ■ **ZO SVETA**
Časopis Slovákov v Amerike

8–9 ■ **ROZHOVOR**
S profesorom Matúšom Kučerom

10–11 ■ **POZVÁNKA**
Prešovský kraj vás víta

12–17 ■ **ZO ŽIVOTA**
Zo života Slovákov vo svete

18–19 ■ **UMENIE**
60 rokov Slovenskej filharmónie

20–21 ■ **KULTÚRA**
Janko Matúška – tvorca národnej hymny

22–23 ■ **OSOBNOSŤ**
Portrét básnika Ondreja Štefanka

24–27 ■ **JUBILANTI**

28 ■ **FRAZEOLÓGIA**
Opäť je tu jar

29 ■ **KALENDÁRIUM**

SLOVENSKÉ zahraničie

Slovenské zahraničie

1/2009, ročník XIII., nepredajné

Časopis Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Adresa redakcie: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Radlinského 13, 817 80 Bratislava 15, Slovenská republika
Vydavateľ: Astor Slovakia, s. r. o., Benediktiho 5, 811 05 Bratislava,
Slovenská republika

Riaditeľka vydavateľstva: Beáta Kolníková

Šéfredaktor: Vladimír Dobrik

Tel.: +421 2/57 20 05 23, fax: +421 2/57 20 05 55

E-mail: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk

Redakčná rada: Ján Bábik, Ľubica Bartalská, Mojmir Benža,

Vilma Prívarová, Ján Sand, Ľubomír Šišák

Autori príspevkov: Štefan Luby (1), NBS Gabriel Schlosser (4 – 5),
Vladimír Dobrik (2, 3, 6 – 7, 12 – 17), Pavol Hudík (8 – 9, 22 – 23),
Veronika Fitzeková (10 – 11), Iveta Baloghová (12 – 13, 24 – 27),
Anton Viskup (18 – 19), Ján Bábik (20 – 21), Jana Skladaná (28),
Ľubica Bartalská (29)

Jazyková úprava: Iveta Baloghová

Foto na obálke: Milan Kapusta

Fotografie: Marián Garaj (2 – 3), archív NBS (4 – 5), Branislav Králik
(6 – 7), Ján Súkup (8 – 9), archív PSK (10 – 11), Ivan Bajchy,
Ján Černák, Dušan Živkič, Štefan Dlugolinský, Miroslav Kožuch,
Mario Carina, Zuzana Solieri (12 – 17), archív SF (18 – 19),
Jaroslav Kolár (22), Anastázia Bendželová (28)

Grafická koncepcia: Eva Vavrincová

Grafická úprava: Besyx grafické štúdio, s. r. o.

Tlač: Sineal, s. r. o.

Registračné číslo: EV 633/08 MK SR, ISSN 1335-4396

Distribúcia: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Objednávky: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk

Fax: +421 2/57 20 05 55, e-mail: uszz@uszz.gov.sk

www.uszz.sk

Preberanie, znovupublikovanie alebo rozširovanie ktorejkoľvek časti časopisu sa
povoľuje výhradne so súhlasom redakcie. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

Prezident Slovenskej republiky udelil štátne vyznamenania

Prezident SR Ivan Gašparovič pri príležitosti štátneho sviatku Dňa vzniku Slovenskej republiky udelil najvyššie štátne vyznamenania. Dňa 8. januára 2009 boli na slávnostnom akte v historickej budove NR SR prítomní predseda Národnej rady SR Pavol Paška, predseda vlády Robert Fico, zástupcovia vlády, parlamentu, diplomatického zboru, cirkví a ďalší hostia.

Prezident republiky v príhovore okrem iného povedal:

Vážení páni predseda Národnej rady, vážení páni predseda vlády, vážené excelencie, vážení vyznamenaní, vzácní hostia, dámy a páni, Slovenská republika vstupuje do sedemnásteho roka svojej štátnej samostatnosti a suverenity. Z hľadiska dejín nás s ňou spája pomerne krátke, no veľmi dynamické a plodné obdobie. Obdobie poznačené hľadáním, spokojnosťou z toho, čo sme dosiahli, ale aj nespokojnosťou. No tak je to napokon správne. Pripomínam túto skúsenosť v historických priestoroch, ktoré si pamätajú viac ako ktokoľvek z nás. Pamätajú si však aj chvíle, ktorých sme boli nielen svedkami, ale aj aktérmi. Sú pamätkami aj dnešného slávnostného udeľovania štátnych vyznamenaní pri príležitosti Dňa vzniku Slovenskej republiky. Bez štipky zveličovania možno povedať, že svet nás postupne

spoznáva a uznáva. Vďaka stabilite, ekonomickej dynamike, ale aj vďaka osobnostiam, ktoré dosahom svojho diela prekročili naše hranice. Potvrzuje to, že sme nešli za svojimi odvekými cieľmi zbytočne, že sme sa nemýlili v sebe, keď sme požadovali potvrdenie našej identity medzinárodnou akceptáciou nášho štátu.

Aj vy, vážení laureáti, ste dokázali, že právom patríte k ľuďom, o ktorých hovorím. Vaša čínorodosť, talenty a osobné nasadenie významne pomohli upevňovaniu dobrého mena Slovenska v zahraničí, rozvíjaniu slovenského jazyka a jazykovedy, vzdelanosti, literatúry, hudby a dramatického umenia, upevňovaniu slovenského národného a sociálneho etosu, významnému rozvoju psychológie, astronómie, enológie, hospodárstva i územnej samosprávy. Pomohli ste a pomáhate Slovensku, aby si upevňovalo svoju vážnosť vo svete, aby sa skromne a postupne presadzovalo, zvyšovalo svoju príťažlivosť.

1. Jozef Čongva

Rad Bieleho dvojkríža II. triedy za mimoriadne zásluhy o Slovenskú republiku najmä vo vedeckej, pedagogickej a kultúrnej oblasti,

2. Ailsa Rosemary May Domanová

Rad Bieleho dvojkríža III. triedy za mimoriadne zásluhy o Slovenskú republiku pri rozvoji slovensko-britských vzťahov,

3. František Uhrík

Kríž Milana Rastislava Štefánika II. triedy za nasadenie vlastného života pri ochrane iných životov,

4. Róber Vida – in memoriam

Kríž Milana Rastislava Štefánika III. triedy za nasadenie vlastného života pri obrane zákonosti,

5. Vincent Blanár

Pribinov kríž I. triedy za mimoriadne zásluhy o rozvoj Slovenskej republiky najmä v oblasti jazykovedy,

6. Anton Jurovský – in memoriam

Pribinov kríž I. triedy za mimoriadne zásluhy o rozvoj Slovenskej republiky pri budovaní psychológie ako modernej vedy,

7. Milan Rúfus

Pribinov kríž I. triedy za mimoriadne zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenskej republiky, jeho národný a sociálny étos,

8. Tibor Frešo – in memoriam

Pribinov kríž II. triedy za mimoriadne zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenskej republiky v oblasti hudobného a hudobno-dramatického umenia,

9. Vojtech Rušin

Pribinov kríž II. triedy za mimoriadne zásluhy o rozvoj Slovenskej republiky v oblasti vedy, najmä za výskum slnečnej koróny a protuberancií,

10. Juraj Sarvaš

Pribinov kríž II. triedy za mimoriadne zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenskej republiky najmä v oblasti hovoreného umeleckého slova,

11. Ján Farkaš – in memoriam

Pribinov kríž III. triedy za významné zásluhy o hospodársky rozvoj Slovenskej republiky v oblasti enológie a vinohradníctva,

12. Jozef Konkoly

Pribinov kríž III. triedy za mimoriadne zásluhy o sociálny rozvoj Slovenskej republiky a o rozvoj v oblasti územnej samosprávy,

13. Viliam Polónyi

Pribinov kríž III. triedy za významné zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenskej republiky v oblasti divadelného a filmového umenia,

14. Ján Ružička

Pribinov kríž III. triedy za významné zásluhy o hospodársky rozvoj Slovenskej republiky.

Vážení laureáti,

stojíme na prahu roka, ktorý určite nebude patriť k tým ľahkým. Nejde tak ani o novú menu, na ktorú si budeme zvykať. To podstatnejšie, čo budeme musieť zvládnuť, sú dôsledky nami nezavinenej finančnej a hospodárskej krízy, ktoré sa nevyhli ani Slovensku. Verím však, že spoločným úsilím aj takých tvorivých a statočných ľudí, ako ste vy, sa nám podarí prekonať jej extrémne vplyvy.

Najvyššie štátne vyznamenania, ktoré ste prevzali, sú ocenením vzácných výsledkov vašej práce i vašich postojov. Duchovné, umelecké, historické i materiálne hodnoty, ktoré ste vytvorili, nemožno vyčíslit. Ich skutočná hodnota spočíva v tom, že pomáhajú žiť nám všetkým. Nikomu z nás sa nehládajú ľahko slová, ktorými sa vyjadruje vďačnosť za skutky v prospech národa a štátu. Možno ich zhŕňa táto veta: Výsledky vašej práce vypovedajú o tom, že aj vy ste sa významnou mierou zaslúžili o hospodársky, sociálny, duchovný a kultúrny rozvoj Slovenska. Ako prezident i ako občan Slovenskej republiky vám ďakujem za vaše odhodlanie pracovať čo najlepšie; za to, že ste sa nesprenverili svojim ideálom a presvedčeniu. Verím, že budete aj naďalej pokračovať vo svojom diele pre vlastné sebauspokojenie a pre blaho celej spoločnosti. K dnešným vyznamenaniam vám zo srdca blahoželám a do budúcnosti vám prajem dobré zdravie, mnoho tvorivých síl a spokojnosti vo svojich rodinách. Chceme sa poďakovať aj vašim blízkym, ktorí sú tu spolu s vami. Všetkým, ktorí vás podporujú a vytvárajú vám priaznivé zázemie. Pravdaže, i tým blízkym, ktorí dnes prišli namiesto osobností a prevezmú štátne vyznamenania za ocenených. Želám vám všetkým, aby sme z dnešných slávnostných chvíľ načerpali silu na nové skutky – v prospech všetkých občanov našej krásnej vlasti.

Medzi ocenenými bol aj významný predstaviteľ vedecko-pedagogického a spolkového života Slovákov v Poľsku profesor Jozef Čongva. Prezident mu udelil Rad Bieleho dvojkríža II. triedy.

Jozef Čongva sa narodil 19. marca 1939 v bývalej slovenskej obci Jurgov na Spiši (dnes Jurgów, Poľsko). Vyštudoval právo na Jagelonskej univerzite v Krakove. Študijne pôsobil v Nemecku, vo Veľkej Británii a na Slovensku. V roku 1967 začal pracovať ako asistent na Katedre dejín politicko-právnych vied v pobočke Jagelonskej univerzity v Katoviciach, od roku 1968 na Sliezskej univerzite v Katoviciach, kde prednáša dodnes.

Hlavnou témou jeho vedeckého záujmu sú najmä otázky politického systému autonómneho sliezskeho vojvodstva v medzivojnovom období (1920 – 1939), ako aj historicko-právne otázky Spiša a slovenského obyvateľstva na poľskom území. Vedecké výstupy jeho bádania, ako i bohatá publikačná činnosť boli prezentované v Poľsku, na Slovensku a na viacerých medzinárodných fórach. V roku 1994 sa stal jediným vysokoškolským profesorom slovenskej národnosti v Poľsku. Jozef Čongva pôsobí od roku 1995 aj ako predseda Spolku Slovákov v Poľsku. Slovenskú menšinu žijúcu v Poľsku zastupuje v Spoločnom výbore vlády Poľskej republiky pre národnostné menšiny a etnické skupiny. V súčasnosti prednáša na Hornosliezskej obchodnej vysokej škole W. Korfantyho v Katoviciach, na Katedre histórie a práva Sliezskej univerzity, v Inštitúte histórie a práva Rzeszowskej univerzity a pôsobí taktiež ako vedúci Inštitútu histórie a práva na Vysokej škole štátnej správy a riadenia v Przemysli.

Rad Bieleho dvojkríža II. triedy

1. Jozef Čongva preberá štátne vyznamenanie
2. Profesor Vincent Blanár sa zaslúžil o rozvoj slovensko-bulharských vzťahov
3. Za rozvoj slovensko-britských vzťahov ocenili A. R. May Domanová

Prípravil
Vladimír Dobřík

EURO na Slovensku

História peňazí na území Slovenska je veľmi pestrá a bohatá. Jej dávne začiatky dokumentujú nielen rôzne predmincové platidlá, ale aj grécko-macedónske, rímske, keltské a byzantské mince. Prvé slovenské platidlá nemali nám dnes známu formu mincí. Naši predkovia používali naturálne platidlá – železné sekerovité hrivny a riedke kúsky plátna.

Biatek

Posuňme sa v čase a pristavme sa pri keltských strieborných minciach – biatekoch (veď motív z keltskej mince tvorí aj znak Národnej banky Slovenska a nedávno pred budovou centrálou NBS na Ul. Imricha Karvaša v Bratislave bolo odhalené pôsobivé sochárske dielo akademickej sochárky Ludmily Cven-grošovej, inšpirované biatekom). Biateky sú strieborné mince podunajských Keltov. Tieto mince sú charakteristické technickou dokonalosťou a bohatstvom vyobrazení – portrétu na líčnej strane, na rube napr. jazdec na koni, rôzne zvieratá alebo

mytologické výjavy. Objavujú sa aj nápisy vo viacerých variáciách. Najčastejší nápis je BIATEC (podľa neho sa mince volajú).

S Bratislavou sa spája aj ďalšia významná udalosť histórie slovenského peňažníctva. Prvý uhorský kráľ sv. Štefan dal raziť svoje mince – denáre – v Bratislave. Na líčnej strane denára je nápis STEPHANUS REX (kráľ Štefan) a na rubovej strane /B/RESLAVVA CIV/ itas/ – mesto Bratislava.

Denáre boli drobné strieborné mince, ktoré tvorili základ stredovekej uhorskej menovej sústavy. Ďalším významným stredovekým platidlom je zlatý dukát, ktorý patril medzi najkvalitnejšie mince a ktorý si po dlhé stáročia zachoval svoju nemennú hodnotu (rýdzosť zlata 23 2/3 karátu). Uhorský kráľ Karol I. Róbert z Anjou v roku 1328

založil v Kremnici mincovňu – nepretržite raziacu mince až do dnešných dní, v ktorej sa razili aj spomínané dukáty. Dôkladnú zmenu v peňažnom systéme priniesli mincové reformy rakúskej cisárovnej Márie Terézie (1740 – 1780). V roku 1750 bola zavedená dvadsať zlatková mena so základom 1 kolínskej hrivny (233,8 g – z tohto množstva zlata sa razilo 20 zlatých mincí). V roku 1857 bola zavedená nová menová sústava na základe dohody Rakúskeho cisárstva a štátov Nemeckej colnej únie. Základ tvorila colná libra (500 g), z ktorej sa razilo 46 zlatých. Okrem strieborných nominálov – dvojzlatník, zlatník, štvrtzlatník, 20, 10 a 5 grajciarov bola zavedená aj medená minca štvorgrajciar, grajciar a polgrajciar. 2. augusta 1892 bola zavedená v Rakúsko-uhorskej monarchii zlatá korunová mena (obsah rýdzeho zlata bol určený na 0,304878 g). Základnou nominálnou hodnotou sa stala strieborná koruna (z 1 kg mincového striebra sa razilo 200 kusov mincí). Ďalej sa razili niklové 10- a 20-halierové mince, bronzové dvoj- a jednohaliere. Povinné počítanie v novej mene bolo zavedené 1. 1. 1900.

Búrliivé XX. storočie prinieslo Slovensku menu viacerých rôznych štátnych útvarov: Rakúsko-uhorská monarchia (do konca roku 1918), Československá republika (1918 – 1939), Slovenská republika (1939 – 1945), Československá republika (1945 – 1960), Československá socialistická republika (1960 – 1990), Česká a Slovenská Federatívna Republika (1990 – 1992).

SLOVENSKÁ REPUBLIKA (OD 1993)

Na základe spoločne schváleného ústavného zákona Snemovňou ľudu a Snemovňou národov ČSFR (obe komory vtedajšieho parlamentu) zanikla 31. decembra 1992 Česká a Slovenská Federatívna Republika. Dňa 1. januára 1993 vznikla Slovenská republika (a Česká republika). Na základe zákona č. 566/1992 Zb. vznikla Národná banka Slovenska, ktorá začala svoju činnosť vykonávať tiež od 1. januára 1993. NBS mala výhradné právo vydávať obehové bankovky a mince, ako aj pamätne bankovky a pamätne mince.

Motívy slovenských bankoviek vyberala odborná komisia z mnohých návrhov (napr. námety zo slovenskej flóry a fauny, miest, hradov a zámkov, významných osobností). Autorom výtvarného návrhu všetkých slovenských bankoviek je akademický maliar Jozef Bubák. Autorom ryteckého prepisu na bankovkách 20 a 50 Sk je anglický rytec Ron Beckers. Autorom ryteckého prepisu na bankovke 1000 Sk je anglický rytec Jim Moore. Autorom ryteckého prepisu na bankovkách nominálnej hodnoty 100, 200, 500 a 5000 Sk je český rytec Václav Fajt. Vzhľadom na skutočnosť, že na Slovensku nie je špecializovaná ceninová tlačiareň špecializujúca sa na tlač bankoviek, všetky slovenské bankovky boli vytlačené v rôznych zahraničných tlačiarňach, napr. v Kanade, na Malte, v Nemecku, Rakúsku či Poľsku.

- 20 Sk** – knieža Pribina/Nitra, v obehu od 1993
- 50 Sk** – sv. Cyril a sv. Metod/Dražovce, v obehu od 1993
- 100 Sk** – portrét Madony/Levoča, v obehu od 1993
- 200 Sk** – Anton Bernolák/Trnava, v obehu od 1995
- 500 Sk** – Ľudovít Štúr/Bratislava, v obehu od 1993
- 1000 Sk** – Andrej Hlinka/Ružomberok a Liptovské Sliače, v obehu od 1993
- 5000 Sk** – Milan Rastislav Štefánik/Mohyla na Bradle, v obehu od 1995

Prvé mince Slovenskej republiky prišli do obehu pomerne krátko po jej vzniku v roku 1993.

- 10 h** – osemhranná drevená zvonica so šindľovou strechou
- 20 h** – tatranský štít Kriváň

Historické centrum Kremnice

- 50 h** – renesančná polygonálna veža s cimburím, ktorá je časťou hradu Devín
 - 1 Sk** – gotická drevená soška Madony s dieťaťom z Kremnice
 - 2 Sk** – hlinená soška sediacej Venuše, tzv. Magna Mater
 - 5 Sk** – znázornenie keltskej mince s cválajúcim jazdcom a nápisom BIATEC
 - 10 Sk** – bronzový liaty kríž z Veľkej Mače
- Autorom výtvarných námetov slovenských obehových mincí je Drahomír Zobek. NBS vydávala aj pamätne mince, ktoré pripomínajú najvýznamnejšie dejinné udalosti, osobnosti alebo iné významné miesta či pamiatky. NBS vydala niekoľko desiatok pamätných strieborných a zlatých mincí. Slovenské obehové bankovky a obehové mince stratili svoju platnosť 16. januára 2009. Po tomto dátume je najvhodnejšie ich vymieňať za eurové platidlá (podľa kurzu: 1 EUR = 30,1260 SKK) v NBS. Mince sa budú vymieňať ešte 5 rokov, na výmenu bankoviek nie je určený konečný dátum – vymieňajú sa bez časového obmedzenia.

SLOVENSKO A EURO

Po splnení konvergenčných kritérií a rozhodnutí Rady EÚ o zavedení eura na Slovensku dňa 1. januára 2009 Slovenská republika zaviedla ako 16. členský štát Európskej únie spoločnú európsku menu – euro.

Hlavný motív eurových bankoviek tvoria epochy a slohy v histórii európskej kultúry. Víťazné motívy pochádzajú z rúk Roberta Kalinu, ktorý pracuje v Oesterreichische Nationalbank. Na líčnej strane bankoviek sú zobrazené okná a brány ako symbol európskej otvorenosti a spolupráce. Dvanásť hviezd Európskej únie vyjadruje dynamiku a harmóniu súčasnej Európy. Na rubovej strane bankoviek sú zobrazené mosty v architektonických slohoch. Mosty sú metaforou úzkej spolupráce a komunikácie medzi európskymi národmi a medzi Európou a zvyškom sveta.

V súčasnosti sú v obehu eurové bankovky s nasledujúcimi 7 nominálnymi hodnotami:

nominálna hodnota	hlavný motív	prevládajúca farba
€ 5 alebo 5 eur	klasika	sivá
€ 10 alebo 10 eur	románsky sloh	červená
€ 20 alebo 20 eur	gotický sloh	modrá
€ 50 alebo 50 eur	renesancia	oranžová
€ 100 alebo 100 eur	barok a rokoko	zelená
€ 200 alebo 200 eur	architektúra železa a skla	žltohnedá
€ 500 alebo 500 eur	moderná architektúra	purpurová

Osem nominálnych hodnôt eurových mincí (1 c, 2 c, 5 c, 10 c, 20 c, 50 c, 1 €, 2 €) má spoločnú líčnu stranu mince. Spoločná líčna strana mincí zobrazuje Európu spolu s dvanástimi hviezdami EÚ. Ide o víťazný návrh Luca Luycxa z Belgickej kráľovskej mincovne.

V júli 2004 vyhlásila NBS verejnú anonymnú súťaž na výtvarné návrhy slovenských rubových strán eurových mincí. Uzávierka súťaže bola 31. decembra 2005. Do súťaže bolo zaradených 64 návrhov od 56 autorov. Návrhy v kresbovej forme pre sériu 8 mincí tvorili spolu 658 návrhov. Uzávierka druhého kola bola 30. septembra 2005. Do tohto termínu museli výtvarníci predložiť sadrové modely. 15 autorov predložilo 36 návrhov. Banková rada vybrala 10 najkvalitnejších návrhov, ku ktorým sa mohli vo verejnej ankete vyjadriť aj občania Slovenskej republiky. V ankete hlasovalo 140 653 ľudí, ktorí rozhodli o takomto poradí navrhovaných motívov: 1. dvojkríž na trojvrší, 2. Kriváň, 3. Bratislavský hrad, 4. Spišský hrad, 5. sv. Cyril a sv. Metod, 6. kríž z Veľkej Mače, 7. Madona s Ježiškom (Kremnica), 8. Panenská veža hradu Devín, 9. Madona s Ježiškom (Levoča), 10. keltská minca biatek.

Banková rada NBS 20. decembra 2005 rozhodla o realizácii troch výtvarných návrhov, ktoré od verejnosti dostali najviac hlasov.

MOTÍVY SLOVENSKÝCH RUBOVÝCH STRÁN EUROVÝCH MINCÍ

2 € a 1 € – dvojkríž na trojvrší, erbové znamenie štátneho znaku, je rozvrhnutý do kruhovej plochy. Jej pozadie tvorí reliéf štylizovaných skál, ktoré sú vyjadrením stálosti a pevnosti štátu. Autorom výtvarného návrhu je akad. sochár Ivan Řehák, Stavebná fakulta STU Bratislava.

50 centov, 20 centov, 10 centov – Bratislavský hrad je charakteristickou dominantou hlavného mesta Slovenskej republiky. Do motívu hradu je zakomponovaný štátny znak, jeden z oficiálnych štátnych symbolov Slovenskej republiky. Autori výtvarného návrhu sú: Ján Černaj, Mincovňa Kremnica, š. p., a Pavel Károly, Škola úžitkového výtvarníctva, Kremnica.

5 centov, 2 centy, 1 cent – tatranský štít Kriváň je späť s významnými udalosťami slovenského národa. Ako cieľ národných vychádzok štúrovcov zohral významnú úlohu v boji za národné uvedomenie. Preto sa stal symbolom ochrany svojbytnosti slovenského národa a jeho historického územia. Autorom výtvarného návrhu je Drahomír Zobek, medailér z Kremnice.

Časopis SLOVÁK V AMERIKE

Časopis *Slovák v Amerike* prechádza po 19 rokoch do vlastníctva vydavateľskej spoločnosti MC Publishing, L.L.C. so sídlom v Lindene, N. J. Nový vydavateľ chce zachovať jeho doterajšie smerovanie a zároveň si želá, aby najstarší slovenský časopis v Amerike bol aj naďalej jedným z hlavných pilierov slovenského národného života na americkom kontinente. Verí tiež, že americko-slovenská verejnosť ocení jeho snahu zachovať pri živote časopis, ktorý slúži slovenskej verejnosti už takmer 120 rokov.

1.

Vydavateľstvo MC Publishing, L.L.C. v Lindene, N. J., publikovalo v posledných štyroch rokoch týždenník *Slovensko dnes* (Slovakia Today). Tieto noviny mali priekopnícke poslanie. Snažili sa poskytovať slovenské tlačene slovo a cenné informácie pre staršie i najnovšie generácie slovenských prisťahovalcov. V tomto smere vykonali záslužnú prácu. Týždenník *Slovensko dnes* a *Slovák v Amerike* spojili svoje sily a od nového roku 2009 vydávajú jediný časopis v Amerike, ktorý vychádza výlučne v slovenskom jazyku. Nový vydavateľ dúfa, že prisťahovalci do USA, ale aj dlhoroční čitatelia oboch časopisov prijmú ich fúziu ako pozitívny krok. *Slovák v Amerike* má v americko-slovenskom živote bohatú históriu a tradíciu. Je najstarším slovenským časopisom v Amerike, ktorý nepretržite vychádza už 119 rokov (prvé číslo vyšlo 21. decembra 1889). Bol svedkom mnohých historických udalostí americko-slovenského života, ako aj dejinných medzníkov v celoslovenskom a celosvetovom kontexte. Prežil napríklad dve svetové vojny aj studenú vojnu. Bol pri zakladaní slovenských národných, náboženských a fraternalistických organizácií i pri vzniku vyše 300 katolíckych a evanjelických farností. Počas svojej dlhej histórie neustále podporoval boj za oslobodenie Slovenska spod maďarskej nadvlády a vznik samostatnej Slovenskej republiky. Časopis v novej podobe obohatia farebné fotografie, bude vychádzať dvakrát do mesiaca v rozšírenom počte strán.

Časopis prinesie viac správ o americkom politickom a hospodárskom živote. Redakcia bude aj naďalej uverejňovať informácie o slovenských podujatiach v Amerike a privíta príspevky, ktoré sa týkajú slovenského života v Amerike a celého slovenského sveta.

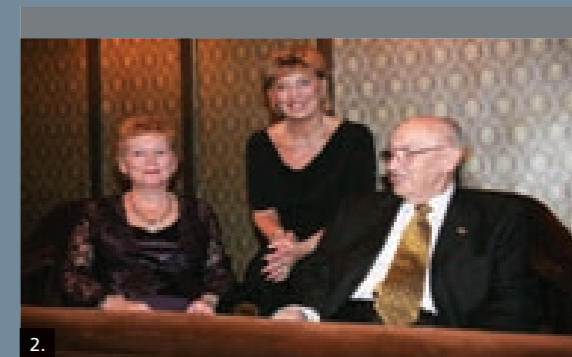
Príhovor nestora slovenskej žurnalistiky v Amerike Jána Holého v minuloročnom decembrovom čísle časopisu *Slovák v Amerike*:

Vedenie vydavateľskej spoločnosti a redigovanie časopisu *Slovák v Amerike* som prevzal v decembri 1989 ako dočasné riešenie v čase, keď tomuto časopisu hrozil zánik. Bol som už „v dôchodkovom veku“, ale mal som, chvalabohu, pomerne dobré zdravie. Od samého začiatku sme hľadali ľudí, ktorí by po mne mohli prevziať jeho vydávanie. No márne. Hľadali sme ďalej, ale po takmer 20 rokoch sme nejaké riešenie museli nájsť, aby sme zaručili ďalšie vychádzanie najstaršieho slovenského časopisu v Amerike.

Som rád, že sa ďalšieho vydávania časopisu *Slovák v Amerike* ujíma nový vydavateľ, ktorého predstavíme v budúcom čísle.

Osobne apelujem na všetkých mojich doterajších spolupracovníkov a prispievateľov, aby s novou redakciou spolupracovali aj naďalej, aby s ich spolupracou časopis aj naďalej mohol slúžiť nielen Slovákom v Amerike, ale aj širšiemu slovenskému svetu.

Nový vydavateľ ma požiadal, aby som ostal členom novej redakcie, čo som mu prisľúbil. Napriek tomu, že v mojom veku je žiaduce obmedzovať pracovné zaťaženie a stres, ktorý sa pri vydávaní – redigovaní časopisu vyskytuje, mám na mysli osud a hlavne úlohu *Slováka v Amerike*, ktorú zastáva v slovenskom svete a najmä u nás v Amerike. Som presvedčený, že nová redakcia časopisu aj s mojim príspevom vytvorí zaujímavý a možno ešte atraktívnejší časopis.

2.

Počet tradičných záujemcov o slovenskú tlač v Amerike sa znižuje prirodzeným generačným procesom – starnutím a umieraním generácie, ktorá podporuje slovenské písané slovo na tomto kontinente, ale tiež odchodom mnohých – starších i menej starých – Slovákov z Ameriky na Slovensko. A mnohí nám z času na čas oznamujú, že pre slabnúci zrak už viac nemôžu čítať. Je tu však aj početná novšia generácia slovenských prisťahovalcov, ktorú nový vydavateľ bude chcieť intenzívnejšie osloviť, ako sme to mohli robiť my v doterajšom vedení. Časopisu želim úspechy. A ja osobne i moji doterajší spolupracovníci mu budeme pomáhať. Zároveň dúfam, že v záujme ďalšej budúcnosti časopisu mu budú pomáhať aj naši čitatelia.

1. Ján Holý počas prejavu na galavečeri *Slovensko ďakuje*
2. S manželkou Ninou a riaditeľkou odboru kultúry ÚŠZZ Lubicou Bartalskou v lóži historickej budovy SND počas programu *Slovensko ďakuje*
3. Chvilka pre krajské časopisy aj počas Stálej konferencie 2008

Pripravil
Vladimír Dobrik

POĎAKOVANIE JÁNOVI HOLÉMU

Vážený pán Holý,

dovoľte, aby sme Vám ako nestorovi slovenskej žurnalistiky v Amerike poďakovali za všetko, čo ste počas dlhých rokov vykonali pre najstarší slovenský časopis v Amerike. Svojou neúnavnou a trpezlivou prácou ste vyorali hlbokú brázdú vo vydávaní a redigovaní tohto periodika. Skutočnosť, že tieto noviny sú ako jediné na americkom kontinente písané iba po slovensky a sú vydávané bez anglickej prílohy, si zaslúži mimoriadny obdiv a úctu. Dúfame, že aj nový vydavateľ časopisu *Slovák v Amerike* zachová jeho vysokú obsahovú, informačnú a grafickú kvalitu a že Vaše skúsenosti mu budú aj naďalej slúžiť ako zdroj trvalej a nehasnúcej inšpirácie. Vďaka Vám, pán Holý, za šírenie slovenského slova a aj za to, že vo svojom veku nepretržite a veľmi dôsledne vykonávate mnohé funkcie, ako aj svoju žurnalistickú, organizátorskú a ľudskú misiu v prospech slovenského sveta a jeho napredovania. Ste vzorom pre Slovákov mladších aj starších, ale hlavne pre tých, ktorí píšú do novin a časopisov so slovenským srdcom. Všetci veríme, že to Vaše srdce bude ako zvon ešte veľmi dlho zvonávať všetkých roduverných Slovákov k činorodej a nezištnej práci. Vďaka Vám za všetko, čo ste vykonali a obetovali pre časopis *Slovák v Amerike*. Do ďalších rokov Vám, vážený pán Holý, želáme veľa zdravia, radosti a osobnej i rodinnej pohody.

Redakcia časopisu Slovenské zahraničie

3.

Slovenský potôčik v povodí sveta

Hovoríme s historikom a pedagógom Dr.h.c. prof. PhDr. Matúšom Kučerom, DrSc.

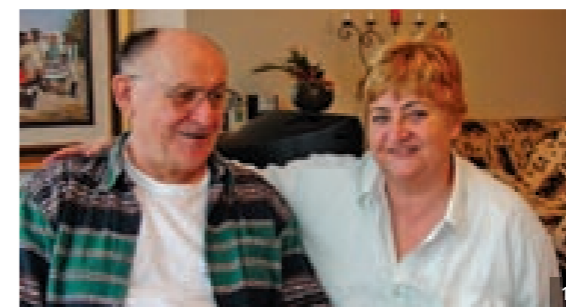
Profesor **Matúš KUČERA** (1932) prednášal na univerzitách v Bratislave, Trnave i v Prahe, vo chvíľach zrodu Slovenskej republiky bol krátko poslancom i ministrom, vzápätí jej veľvyslancom v Chorvátsku a v Republike Bosna a Hercegovina, napokon až do odchodu do dôchodku pôsobil ako generálny riaditeľ Slovenského národného múzea. Ako vedec sa v mnohých štúdiách venoval najmä histórii nášho územia v stredoveku (od sťahovania národov po bitku pri Moháči v roku 1526) a na začiatku novoveku (od začiatku 16. storočia do 40. rokov storočia devätnásteho, keď na slovenskú politickú scénu začína vstupovať mladá generácia štúrovcov). Túto etapu slovenských národných dejín analyzoval v knihách *Veľkomoravská ríša v obrazoch* (1966), *Slovensko po páde Veľkej Moravy* (1974), *Pater patriae* (1981), *Slovensko v dobách stredovekých* (1985),

Veľká Morava – spoločnosť, kultúra, tradícia (1985), *Postavy veľkomoravskej histórie* (1986), *Slovensko v obrazoch* (1990, spolu s Bohumírom Kostickým), *Slovensko na prahu novoveku* (1993), *Cesta dejinami – stredoveké Slovensko* (2002), *Slovensko okolo roku 1000* (2002), *Kalendár Jána z Lefantoviec* (2002), *Cesta dejinami – novoveké Slovensko* (2004), *Slováci prežijú* (2004). Ako spoluautor sa zúčastnil na tvorbe viacerých základných historických vedeckých i popularizačných monografií a zborníkov, je autorom mnohých príspevkov v slovenských i zahraničných periodikách, ako aj hesiel v domácich a inonárodných encyklopédiách.

Pán profesor, vo veľmi múdrej syntetizujúcej štúdii *Dejiny, ktoré nás zblížujú* ešte z roku 1997, ktorá je prístupná i na internete, ste prízvukovali tézu: „Bez historického poznania niet skutočného sebauvedomenia.“ Na jednej strane napríklad viaceré vaše knihy vyšli v niekoľkých vydaniach a sú dávno vypredané, na druhej strane úroveň národného povedomia mnohých Slovákov nie je taká, ako by sa patrilo.

Aj ja si kladiem otázku, či nerobím zbytočnú prácu, keď pišem, presviedčam. Teší ma, že moje knižky sú vypredané, na druhej strane mám vážne obavy, že historizmus a historicita, ktoré boli po stáročia v našom národe ubíjané, ešte celkom neprekročili prah primitívnej osobnej histórie rodu. Lebo obyčajný človek si pamätá históriu svojho rodu len do troch pokolení, čo je staršie, už musí študovať história. Žiaľ, Slovensko vo svojich moderných dejinách nemalo historikov,

ktorí by písali poľudštenú, ľuďom blízku históriu. Usilujeme sa o to. Bolo málo času, ani spoločnosť či politická klíma nám nežičili. História a historizmus nebývali bytostnou zložkou kultúry Slovákov. Nikto ich k tomu nevedol, väčšina Slovákov to nepotrebovala. Minimálne polovica nášho národa bola pred 150 rokmi negramotná, no za 150 rokov sme urobili taký skok, aký v Európe nepoznáme. Dnes sme súčasťou modernej spoločnosti, sme konštituovaný národ. Pozrite sa: Moravanov pohltili Česi, Bavori sa stali súčasťou Nemcov, Baskov takmer absorbovali Španieli. Mnohé národy, ktoré ešte v 15. či 16. storočí mali svoj štát, ho dnes nemajú. A Slováci, ktorí celú svoju históriu a historicitu stavajú na počiatkoch svojich dejín, na svojom národnom detstve, sa dokázali skonštituovať na národ. Ja som v tomto ohľade optimista. Príde čas, keď nové nastupujúce generácie, ktoré sa chcú konfrontovať s modernou Európou, budú hľadať svoje korene.

V publikácii *Slováci prežijú* pripomínate potrebu historického kriticismu, v ktorom môže mladá generácia odkrývať pravdivý obraz Slovenska i v širších európskych či svetových kontextoch. Je to aj preto, že formovanie historického obrazu Slovenska vždy podliehalo a ešte aj dnes dosť podlieha politike? Veď napríklad aj o zemepisných názvoch – ako ste nedávno napísali v *Literárnom (dvoj)tyždenníku* – nerozhodujú odborníci, ale politici.

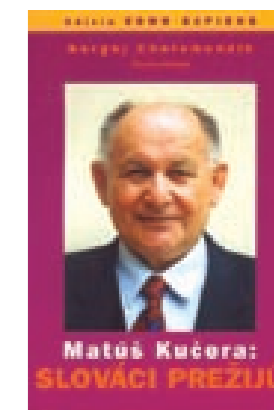
Niekedy vzniká optický dojem, že slovenské národné povedomie sa rozpúšťa. Do slovenskej archaickej a vcelku konzervatívnej spoločnosti prišlo veľa nových vecí. Veď čo všetko sme prebrali s hamburgermi a kokakolou, čo všetko mladá generácia uchočila, ako vyplnila svoje priestory. No len čo zostarne, alebo jej príslušníci sa vrátia z cudziny, nastupuje niečo, čo je veľmi logické – formuje sa historické vedomie. Vedomie, odkiaľ som, kde sú pochovaní moji otcovia a dedovia, aký je môj rod. Dnes napríklad Američania pátrajú po európskych archívoch a hľadajú svoje korene, aby dokázali, že ich nedoviezli z čiernej Afriky alebo odkiaľsi z hispánskeho sveta. Hľadajú svoje kultúrne korene v Európe. Naše archívy sú plné žiadostí, aby sa v matrikách vyhľadali genealogické tabuľky pre mnohé bohaté americké rodiny. Takže ja v tomto ohľade verím v budúcnosť, hoci si myslím, že sme v štádiu, keď slovenská historiografia pri obnove nového spoločenského systému zlyhala, neplní si povinnosti voči národu. A som presvedčený, že prichádza doba, keď vykrikneme: „Národ, prebuď svojich historikov, aby ti viac slúžili.“ Lebo dejiny sú o ľuďoch a pre ľudí. Ja to vždy nechám nahlas deklamovať svojich poslucháčov. Žiadne iné dejiny nemajú zmysel. Je pravda, že život sa s našim národom nemaznal, že sme sa svojím spôsobom ako jediné spoločenstvo v strednej Európe skonštituovali bez teritoriálnej, politickej i kultúrnej autonómie. Taký príklad v európskych dejinách nenájdeme. Podobný osud mali možno Íri. Prekážok bolo veľa. Napriek nim – zdôrazňujem – sme moderný národ, stvorili sme moderný štát a sme plnoprávnymi občanmi Európy. Je to veľké víťazstvo. Slovenské dejiny sa nedajú veľmi porovnávať s dejinami iných európskych národov, ani našich susedov, lebo tí všetci mali svoj štát, ktorý ich zaštitil, robil ich známymi, písalo sa o nich. A veru veľa tu záležá aj na literatúre. Ak by bola spolupráca histórie a literatúry hlbšia, náš základ, kultúrny habitus by bol pevnejší. Spolupráca spoločenskovedných disciplín, žiaľ, dnes neexistuje. Všetko je rozbité, atomizované, každý sa hrá na svojom piesočku, hoci sa o synergii ako údernej sile veľa hovorí. No čím viac sa hovorí, tým ona menej funguje.

Napísali ste: „Dnes nájdeme Slovákov rozsidlených od Pacifiku po brehy Austrálie.“ Vo viacerých štúdiách ste pripomenuli prínos zahraničných, najmä amerických Slovákov pre vývin našich dejín, máte skúsenosti zo stretnutí s krajinami v časech, keď ste boli veľvyslancom. Platí názov vašej knižky *Slováci prežijú* aj pre nich? Čo by mali pre to urobiť? A čo by sme pre to mali urobiť my na Slovensku?

Pobudol som medzi Slovákami v Chorvátsku, sčasti aj vo Vojvodine a na celom Balkáne. Slováci mali smolu v tom, že ich všade zahŕňali pod pojem Čechoslováci. Československo bolo štátom Čechov a Slováci dlho nechceli vnímať, že je to aj ich republika. Pravdupovediac, mnohokrát ani nebola. Škoda, že zápas o miesto Slovákov v Československu vyriešili rozumným rozhodom tak neskoro. Mohli sme byť ďalej, aj postavenie Slovákov v zahraničí mohlo vyzeráť ináč. Medzivojnové a po vojnové obdobie spôsobilo ohromnú asimiláciu národnostných menšín. Európa sa otvorila, migruje, emigruje, a viaceré klasické etnické enklávy, ktoré si udržiavali národné povedomie, sa zmeneným spôsobom života rozsykali. Keď sa však zrodila samostatná Slovenská republika, vzniklo napríklad viaceré miestnych odborov Matice slovenskej v chorvátskych mestečkách a dedinách, kde dovtedy akoby nežil ani jeden Slováč, lebo všetci sa hlásili za Chorvátov. Dnes, keď sme už na mape Európy a slovenská zástava veje aj v Bruseli, keď so slovenským znakom vystupujeme v športe i všade inde, je situácia iná. Slováci v zahraničí sa majú k čomu a ku komu hlásiť. Ich asimilácia síce bude postupovať ďalej, ale veľa bude záležať na ľuďoch, ktorí pracujú medzi krajinami v oblasti kultúry. Lebo – politici a politické štruktúry prichádzajú a odchádzajú, kultúra je však večná. Rozvoj kultúry a kultúrneho horizontu predpokladá osvojenie si jazyka, vytvorenie návyku na čítanie. Lebo štádium, ktoré sa začína a končí folklórom, je síce prvým predpokladom, ale na udržanie etnickej enklávy to nestačí.

Napísali ste: „Bez historického poznania a získaných skúseností (človeka) nemožno vlastne odpovedať na žiadnu otázku našej súčasnosti.“ Summa summarum: V čom vidíte hlavné úlohy slovenskej historiografie v čase mohutnejúcej globalizácie sveta?

Občan musí byť na niečo hrdý. Ak nie je, stáva sa laxným. Ako taký nemôže byť občanom tvorivým. Tvorivých ľudí máme dosť. V bývalej spoločnosti sme málo hovorili o spoločenských elitách. Je veľmi dôležité, aké myšlienky v národnom duchu vytvárajú, ako sa ich názory dostávajú do povedomia spoločnosti, ktoré problémy ventilujú. Ide o to, aby si čo najširšia vrstva spoločnosti pertraktované hodnoty osvojila. Ide o boj o hodnoty a mechanizmus, ako si ich osvojí. Dnes 80 % informácií sprostredkujú elektronické médiá a tým rozhodujúcim spôsobom ovplyvňujú vedomie ľudí. Žiaľ, nie vždy v záujme národa. Ale aj písané slovo má obrovskú výhodu. K nemu sa dá vrátiť, nezanimke pominuteľnou chvíľou, nevyhynie. Je nesmierne dôležité, aby sme o Slovensku a jeho dejinách písali a vydávali knihy, ponúkali ich i mladej generácii, aby sme pre našich zahraničných priateľov vytvorili také práce, ktoré by im približovali domovinu, aby im ju ukazovali v realistickom svetle, nech vidia, kde sú ich korene, z čoho vyšli, ako napreduje spoločnosť, ku ktorej sa hlásia. Tieto vážne úlohy nás čakajú a my nemôžeme od nich odstúpiť. Inak by dejiny prebiehali pomimo nás.

1. S manželkou Květoslavou
2. Na začiatku vedeckej dráhy, 1956
3. V pracovni, 1958
4. Veľvyslanec v Chorvátsku podpisuje

Rozhovor pripravil Pavol Hudík

Prešovský kraj vás víta...

Na území Prešovského samosprávneho kraja je sústredené mimoriadne množstvo unikátnych historických pamiatok a nenarušené prírodné bohatstvo. V snahe identifikovať jedinečné lokality regiónu vyhlásil PSK anketu Hľadáme sedem divov Prešovského kraja. Cieľom verejného hlasovania bolo zistiť, ktoré miesta považujú občania za najkrajšie a najzaujímavejšie. Anketa, na ktorej sa zúčastnilo takmer 11 000 hlasujúcich, prebiehala od 23. októbra 2008 do 20. januára 2009. Zoznámte sa so siedmimi divmi Prešovského kraja – tak ako o nich rozhodli obyvatelia kraja.

BARDEJOV (obr. 1)

Patrí k najkrajším mestám Slovenska. Medzi najvýznamnejšie pamiatky patrí Bazilika minor sv. Egídia s jedinečnou kolekciou 11 drevených krídlových oltárov, goticko-renesančná budova mestskej radnice a unikátny pevnostný systém. V roku 2000 bol Bardejov zapísaný do Zoznamu UNESCO.

HRAD ĽUBOVŇA (obr. 2)

Hrad Ľubovňa z druhej polovice 13. storočia slúžil na ochranu dôležitej obchodnej cesty vedúcej do Poľska. Často sa tu konali stretnutia uhorských a poľských panovníkov. V roku 1412 sa hrad a ďalších 13 spišských miest dostali ako záloh poľskému kráľovi, v 17. storočí tu boli uschované poľské korunovačné klenoty.

TATRANSKÝ NÁRODNÝ PARK (obr. 4)

Najstarší národný park na Slovensku, bol vyhlásený 1. januára 1949. Najvyšším vrcholom je Gerlachovský štít (2 655 m n. m.). Zaberá rozlohu 73 800 ha, ročne ho navštívi takmer päť miliónov návštevníkov. Sieť turistických chodníkov dosahuje dĺžku 600 kilometrov. Spolu s poľským národným parkom sú Tatry od roku 1993 biosférickou rezerváciou UNESCO.

OLTÁR MAJSTRA PAVLA V LEVOČI (obr. 3)

V Chráme sv. Jakuba sa nachádza 11 gotických a renesančných krídlových oltárov. Neskorogotický oltár Panny Márie a sv. Jakuba apoštola, najvyšší na svete, bol zhotovený v dielni Majstra Pavla v rokoch 1507 – 1518. Je z lipového dreva a má rozmery 18,6 m x 6,2 m. V oltárnej skrini sú monumentálne sochy Madona s dieťaťom, sv. Jakub starší a sv. Ján apoštol.

SÚBOR DREVENÝCH KOSTOLÍKOV (obr. 5)

V Prešovskom kraji sú drevené sakrálne stavby situované v okresoch Bardejov, Humenné, Prešov, Snina, Stará Ľubovňa, Svidník. Na území kraja sa spolu nachádza 26 drevených kostolov. V roku 2008 boli do Zoznamu UNESCO zaradené rímskokatolícky Kostol sv. Františka z Assisi v Hervartove z roku 1500, evanjelický artikulárny kostol v Kežmarku (1717), gréckokatolícky Chrám sv. Mikuláša v Bodružali (1658) a gréckokatolícky Chrám sv. Michala archanjela v Ladomirovej (1742).

PIENINSKÝ NÁRODNÝ PARK (obr. 6)

Má rozlohu 3 750 ha. 35 km dlhé pásmo patrí k najcennejším prírodným územiám v strednej Európe. Na území PIENAP-u bolo vyhlásených 19 osobitne chránených častí prírody. Splav Dunajca na pltiach je jedinečnou atrakciou, ktorú nie je možné zažiť nikde inde.

LEVOČA (obr. 7)

Vďaka množstvu pamiatok a umeleckých skvostov patrí medzi najkrajšie historické mestá na Slovensku. Námestie s renesančnými domami si zachovalo stredoveký tvar obdĺžnika so stranami v pomere 3 : 1 a je najväčšie tohto typu v Európe. Mohutný hradobný systém je takmer kompletne zachovaný, z 15 bášť a veží sa zachovalo šesť.

ZO ŽIVOTA Slovákov vo svete

1. Terézia M. Kráľová, predsedníčka Združenia austrálskych Slovákov vo Viktórii, s Harrym Jenkinsom, hovorcom federálneho parlamentu počas prestávky 18. kongresu
2. Anna Tomanová-Makanová diskutuje pri okrúhlom stole
3. Prezentačný stánok Vojvodiny na 15. medzinárodnom veľtrhu cestovného ruchu v Bratislave

■ AUSTRÁLIA

30. a 31. decembra sa v Melbourne, v druhom najväčšom meste Austrálie, konal XVIII. kongres austrálskych Slovákov. Mottom kongresu bolo: Oslava nášho slovenského dedičstva. Členovia miestneho Spolku Ľudovíta Štúra reprezentovali Slovákov z Dolnej zeme. Prišli aj Slováci z ostatných štátov Austrálie vrátane Nového Južného Walesu a Južnej Austrálie. Hlavným bodom otváracieho programu boli prejavy miestnych hostí, v ktorých sa zhrnula kultúrno-spoločenská činnosť Slovákov za posledných 80 rokov. Premietali sa historické zábery z rôznych kultúrno-spoločenských podujatí. V kultúrnom programe sa predstavili lokálne slovenské tanečno-spevácke skupiny, sólisti s recitáciami slávnych slovenských básní, ako aj humornými scénkami. Kongres sa ukončil silvestrovským plesom.

■ ČESKÁ REPUBLIKA

3. februára pripravila regionálna Obec Slovákov Kladno vernisáž koláží slovenského výtvarníka Ernesta Svrčka pod názvom Transplantácie.

14. februára sa konal VII. slovenský ples v Spoločenskom dome v Karvinej Darkove. Ples sa uskutočnil vo valentínskom duchu.

Regionálna Obec Slovákov Hradec Králové pripravila **20. februára** IV. slovensko-český bál.

21. februára sa konala fašiangová zábava v hoteli Prima v Karlových Varoch. Organizátorkou bola miestna obec Slovákov.

Fašiangy, Turíce – Veľká noc príde je názov podujatia, ktoré pripravila regionálna Obec Slovákov Praha. Konalo sa **21. februára**.

Jubilejný X. ples Obce Slovákov Plzeň sa uskutočnil **21. februára**. Zorganizovala ho miestna obec Slovákov.

■ CHORVÁTSKO

13. – 14. februára sa v hoteli Park v Našičiach konal II. ples Slovákov a ich priateľov. Zorganizovala ho Matica slovenská Našice, ktorá organizačne pripravila aj Týždeň slovenského filmu v Našičiach.

17. februára náhle zomrel vo veku 66 rokov Andrija Šimašek, zakladateľ a súčasný predseda Matice slovenskej v Našičiach. Okrem činnosti na krajskom poli sa venoval aj podnikaniu.

V **marci** pripravila Matica slovenská Osijek podujatie súvisiace s veľkonočnými sviatkami s názvom Malované vajička vo farbách mesta. Ide o tradičnú i netradičnú výzdobu veľkonočných vajičok.

■ RUMUNSKO

28. februára usporiadala nadlacksá miestna organizácia DZSCR medzinárodnú výstavu kraslíc a veľkonočných aranžmánov. Večer sa konal fašiangový bál.

■ SRBSKO

Asociácia slovenských novinárov pripravila **27. februára** okrúhly stôl na tému Nové mediálne zákony v Srbsku. Jeho témou bolo zosúládovanie mediálnych zákonov podľa európskych štandardov, t. j. podľa mediálnych predpisov, podpora mediálneho pluralizmu, regulovanie elektronických médií, verejného servisu a nezávislých regulatívnych telies (regulovanie rádiodifúzie). Anna Tomanová-Makanová, pokrajinská tajomníčka pre informácie (obr. č. 2), na rokovaní uviedla, že sa nedá odhadnúť, kedy budú schválené zmeny jestvujúcich mediálnych zákonov v Srbsku (zákon o verejnom informovaní a zákon o rádiodifúzii) a kedy budú schválené nové, ktoré sa v tejto chvíli vypracúvajú (zákon o elektronických komunikáciách). Ďalej zdôraznila, že všetky tieto zákony sú v procese zosúládovania s európskymi štandardmi, čo je ďalší krok Srbska k európskej integrácii. Ďalšou novinkou v mediálnej sfére v Srbsku je digitalizácia elektronických médií, pre ktorú sa v súčasnom období vypracúva strategický plán. Nahradenie analógového systému vysielania digitálnym by malo byť realizované do konca roka 2015. Na stretnutí slovenských vojvodinských novinárov sa diskutovalo aj o privatizácii lokálnych médií, ktoré vysielajú program aj v jazykoch národnostných

menšín. Privatizácia je zastavená pre nedostatok vhodného modelu na privatizovanie takéhoto druhu médií.

22. – 25. januára sa v Inchebe Expo Bratislava konal v poradí už 15. ročník medzinárodného veľtrhu cestovného ruchu ITF Slovakiatour. Ide o najväčší veľtrh svojho druhu na Slovensku, na ktorom sa prezentujú a predstavujú najnovšie trendy a možnosti domáceho a zahraničného cestovného ruchu. Svojou samostatnou účasťou a prezentačným stánkom sa tu predstavili aj cestovné, športové a turistické agentúry a organizácie zo slovenských destinácií v srbskej Vojvodine. Počas štyroch dní sa ich stánok prihovárал všetkým návštevníkom, ktorí na veľtrh zavítali nielen zo Slovenska, ale aj zo zahraničia.

■ ŠVÉDSKO

17. februára vystúpila v Malmö slovenská tanečná skupina, ktorá pozostáva z piatich mladíkov slovenského pôvodu. V detstve tancovali ľudové tance, ako dospelí študovali moderné tance, okrem iného aj na PARTS v Belgicku. Láska k tradičnej domácej hudbe a kultúre je základom predstavenia, v ktorom sa hravým a poetickým spôsobom prelína folklór a moderný tanec.

■ TALIANSKO

26. februára oslávilo Združenie krajanov a priateľov Slovenska 15. výročie. ZKPS je prvou samostatnou asociáciou Slovákov na území Talianska. Založené bolo 26. 2. 1994 v Miláne. Cieľom a hlavnou náplňou asociácie je organizovať kultúrno-spoločenské akcie, udržiavať slovenské národné povedomie, kultúrne a náboženské tradície, rozširovať znalosť slovenského jazyka a literatúry, propagovať slovenské prírodné krásy, kultúru, folklór, národné a historické pamiatky, kúpele a iné zaujímavosti. Zámerom je prispievať k zviditeľneniu, oceneniu a pozitívnej prezentácii Slovenska. Združenie má zaregistrovaných 256 členov. Predsedníčkou je Elena Cengelová Carina.

■ USA

2. februára 2009 zomrel Tomáš J. Veteška, historik, spisovateľ, novinár, archeológ žijúci od roku 1946 v USA. Aktívne pracoval v americko-slovenských spolkoch, napísal vyše tritisíc listov a štyristo apológií na obranu Slovenska a Slovákov, za slovenskú samostatnosť. Prispieval do krajských časopisov. Z jeho iniciatívy vznikla inštitúcia FREE SLOVAKIA, ktorá donedávna obhajovala a propagovala záujmy Slovenska. Na Slovensku je najznámejšou publikáciou *Veľkoslovenská ríša*, ktorá vyšla knižne v roku 1987. Jeden z jeho výstižných citátov znie: „Áno, patríme do veľkej rodiny slovanského sveta, ale sme Slováci a od čias 9. storočia hovoríme a píšeme po slovensky, nie po slovansky.“

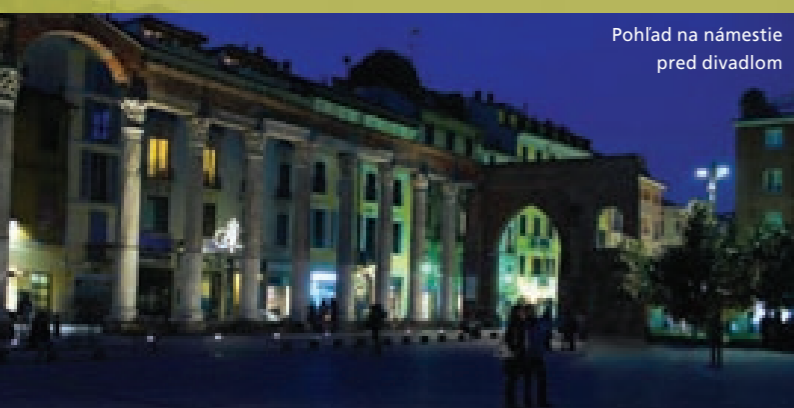
Belasá obloha detstva

Zväz Slovákov v Chorvátsku vydal knihu rozprávok pre deti s názvom *Belasá obloha detstva*. Napísala ju mladá talentovaná autorka Boženka Dasovićová, ktorá svoje prózy doposiaľ uverejňovala v detských časopisoch vo Vojvodine a v časopise *Prameň*.

Boženka Dasovićová sa narodila roku 1969 vo Vukovare. Po maturite na strednej pedagogickej škole študovala slovakistiku na Filozofickej fakulte Univerzity v Novom Sade. V súčasnosti pracuje v Obvodnej škole v Radoši, ktorá je súčasťou Základnej školy Julije Benešičovej v Iloku. Vo svojej útlej knižočke ponúka čitateľom štrnásť krátkych rozprávkových príbehov, v ktorých sa očami detí pred čitateľom otvára „belasá obloha detstva“. A práve deti, tieto malé krehké bytosti, sa pomocou rodičov, starej mamy, policajta či rozprávkových bytostí formujú podľa vlastných i cudzích túžob a potrieb. Svojím nezištným konaním sa stávajú hrdinami najmä pre tých, ktorí ich majú najradšej. V niektorých poviedkach ich svet už nemá rozprávkový charakter, lebo niektorí hrdinovia, ba ani dobré víly v pretechnizovanom svete nemôžu plniť náročné úlohy alebo detské túžby, preto sú z toho smutní a ustarostení. Začínajú sa búriť proti praktikám rozprávkových postáv, vypovedajú im poslušnosť a hľadajú si „zamestnanie v inej rozprávke, kde sú ľudskorobnejšie pracovné podmienky“. Iný kolorit majú poviedky, ktorých hrdinovia vyšli z rozprávkového sveta. Títo stoja nohami pevne na zemi a v snahe udržať si „oblohu detstva“ prinášajú svedectvá o svojej ľudskej nedokonalosti.

Táto netypická knižka rozprávok je ladená humorne a hlboko ľudsky. Autorka v nej všetkým, dokonca aj nesprávne konajúcim hrdinom všeličo odpúšťa, práve tak ako dobrá matka – s porozumením a láskavo.

Kniha *Belasá obloha detstva* vyšla v grafickej úprave Sinišu Vidića, ilustrovala ju žiačka 5. triedy základnej školy Martina Dasovićová, na jej konečnej podobe sa ako zodpovedný redaktor podieľal Andrej Kuric. Vydanie finančne podporil Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Pohľad na námestie pred divadlom

V milánskom divadle TEATRO DELLE COLONNE zneli slovenské piesne a básne

Združenie krajanov a priateľov Slovenska v Miláne je najstaršia slovenská registrovaná asociácia na území Talianska. Vzniklo vo februári 1994 vďaka podpore Generálneho konzulátu SR v Miláne. Hlavnou náplňou jeho činnosti je organizovať kultúrno-spoločenské podujatia, ktoré sa zameriavajú na zachovanie a rozvoj slovenského národného povedomia, ako aj na šírenie slovenského jazyka a literatúry v Taliansku. Literárne a hudobné podujatia tejto organizácie sa stali tradíciou. Členovia združenia dokážu ďaleko od domova, bez rodiny, priateľov a slovenského prostredia vlastnou poéziou a prózou, ako aj prostredníctvom piesňovej tvorby vyjadriť svoje najhlbšie pocity a nálady. Pri príležitosti 15. výročia vzniku Združenia krajanov a priateľov Slovenska v Miláne sa uskutočnil dlhoročný a ambiciózný projekt s cieľom predstaviť svojich autorov širšiemu publiku, a to nielen slovenskému, ale aj talianskemu. Vyžadovalo si to dôkladnú organizačnú a odbornú prípravu. A tak sa 30. novembra 2008 v útulnom divadle TEATRO DELLE COLONNE uskutočnil slovensko-taliansky recitál *Slovacchia in poesia e musica* (Slovensko v poézii a piesni). Predstavili sa slovenskí autori žijúci v Taliansku, ale aj talianski autori, ktorí majú hlboký vzťah ku Slovensku.

Recitovali sa verše Oľgy Matušincovej Viganó, Heleny Jánošíkovej, Marca Carinu, Pina Mongiella a odzneli piesne Eleny Cengelovej Carina. Diváci videli predstavenie najprv v slovenčine, aby si vychutnali zvuk, rytmus a farby krásnej, ale v Taliansku málo známej slovenskej reči, následne aj v taliančine, aby všetci porozumeli prezentovanému obsahu. O umelecký zážitok sa zaslúžili recitátori Katka Ševčíková, Claudio Arvita, Maria Vatrtoová Fusilli a Barbora Orlická. Okrem oslavných básní, venovaných rodnej reči, vlasti, osobným spomienkam, nechýbali ani diela s aktuálnou protirasistickou či ekologickou tematikou, ale ani veselé témy o víne a láske.

Elena Cengelová Carina pri svojom vystúpení

Helena Jánošíková s Claudiom Arvitom

Talianske Brugherio privítalo slovenských darcov krvi

Na sklonku minulého roka sa v lombardskom regióne uskutočnilo niekoľko podujatí, ktoré prehĺbili a upevnili tradične dobré taliansko-slovenské vzťahy. Patrila medzi ne aj návšteva slovenských darcov krvi zo Slovenského červeného kríža z Prešova v severotalianskom meste Brugherio. Šesťčlennú delegáciu viedla vedúca územného oddelenia SČK pani Mgr. Mária Karafová.

Lombardské mesto Brugherio je v Taliansku na prvom mieste v počte dobrovoľných darcov krvi. Práve v minulom roku oslávilo 50. výročie založenia organizácie AVIS, ktorá združuje dobrovoľných darcov krvi a je najproduktívnejšou organizáciou poskytujúcou krv a krvné deriváty v Lombardsku. Slovenská delegácia navštívila najmodernejšie hematologické oddelenie Štátnej nemocnice v Monze. Sprevádzala ju slovenská lekárka MUDr. Magda Ševčíková Capra, dlhoročná pracovníčka tohto oddelenia. Oslavy AVIS-u pokračovali sprievodom k Pamätníku darcov krvi, nasledovalo prijatie u primátora mesta Brugherio, slávnostná sv. omša v Bazilike sv. Bartolomeja a slávnostná akadémia v mestskom divadle, kde sa odovzdávali medaily zaslúžilým darcom krvi. Počas svojho pobytu si slovenskí hostia prezreli najvýznamnejšie pamätihodnosti Milána a Monzy. Okrem slovenskej delegácie sa na oslavách zúčastnili aj družob-

Slovenská delegácia pred milánskym Dómom

né delegácie z Francúzska a zo Sardínie, ktoré s predstaviteľmi slovenskej delegácie hovorili o možnostiach spolupráce. Na záverečný banket, na ktorom bolo takmer 500 hostí, boli pozvaní aj členovia milánskej slovenskej asociácie Združenie krajanov a priateľov Slovenska. Táto asociácia má s mestom Brugherio priateľské vzťahy a už v minulosti s ním spolupracovala na viacerých spoločných podujatiach.

Mária Karafová vo svojom prejave poďakovala prezidentovi AVIS-u Pietrovi Sangallimu za krásne chvíle strávené v Brugheriu nielen v mene delegácie, ale aj v mene všetkých dobrovoľných darcov krvi na Slovensku. Zdôraznila, že oslavy AVISU-u boli pre Slovenský červený kríž veľkým povzbudením do ďalšej práce, najmä z hľadiska získania nových skúseností a poznatkov. Na záver pozvala prezidenta AVIS-u a taliansku delegáciu na oslavy 80. výročia založenia Slovenského červeného kríža.

Prípravila Elena Cengelová Carina

Pamätná tabuľa v RAVENNE

Dňa 14. februára 2009 sa v ravenskom Dóme konala spomienková slávnosť spojená s odhalením pamätnej tabule na počesť 1140. výročia smrti svätého Cyrila, ktorú pripravilo Občianske združenie Allegra v Modene

Osadenie pamätnej tabule s veľkým pochopením umožnil arcibiskup Mons. Giuseppe Verucchi. Nachádza sa na severnej stene Dómu, ktorý prestavali z baziliky z 5. storočia. Oproti sa nachádza jedna z najkrajších historických pamiatok Ravenny, Battistero Neoniano, nazývaná aj Battistero Ortodosso (Neonova alebo Pravoslávna krstiteľnica), ktorú dal v 5. storočí postaviť biskup Neon.

Bratia Cyril a Metod sa roku 867 cestou do Ríma zastavili v Ravenne. Je pravdepodobné, že tu navštívili biskupa, teda aj katedrálu a krstiteľnicu, čiže miesto, kde vo februári t. r. umiestnili pamätnú tabuľu. Na slávnosti, ktorú celebraval ar-

cibiskup Verucchi, sa zúčastnila prefektkta Floriana de Sanctis, primátor mesta Fabrizio Matteucci a prezident provincie Francesco Giangrandi, ako aj hostia zo Slovenska – podpredseda NR SR Miroslav Číž, poslanci NR SR Mojmir Mamojka, Dušan Jarjabek, Jana Vaľová a ďalší predstavitelia kultúrneho a spoločenského života. Pamätnú tabuľu potom spoločne odhalili otec arcibiskup a podpredseda NR SR.

Tabuľa z kararského mramoru s bronzovou podobizňou sv. Cyrila je dielom slovenského sochára Mariána Polonského. Umelec už pred pätnástimi rokmi vytvoril pamätnú tabuľu sv. Cyrila a Metoda pre Baziliku sv. Klimenta v Ríme, uchovávajúcú pozostatky slovanského svätca, ktorý zomrel 14. februára 869.

Prípravila
Zuzana Solieri

Arcibiskup Mons. Giuseppe Verucchi a podpredseda NR SR Miroslav Číž pri odhaľovaní tabule

V nedeľu 18. januára 2009, v deň šiesteho výročia založenia Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny (NR SNM), najvyššej legálnej a legitímnej inštitúcie Slovákov žijúcich v Srbsku, mali vojvodinskí Slováci dôvod pozastaviť sa nad významom a ďalším smerovaním svojej kultúry. V tento deň začala slávnostne svoju činnosť nová ustanovizeň – Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov, ktorú založilo Zhromaždenie Autonómnej pokrajiny Vojvodiny a NR SNM s cieľom zachovávať a rozvíjať kultúru vojvodinských Slovákov.

Vojvodinskí Slováci majú novú kultúrnu ustanovizeň

Prezentácia kníh o Slovákoch v Maďarsku

Klub slovenských spisovateľov na Laurinskej ulici v Bratislave sa 12. februára 2009 zaplnil do posledného miesta. Predstavili sa tu totiž tri hodnotné knihy o Slovákoch v Maďarsku. Podujatie pripravil Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí v spolupráci s Výskumným ústavom Slovákov v Maďarsku.

Po koncertnom vystúpení Slovenského sláčikového kvarteta, ktoré uviedlo skladby Eugena Suchoňa a Iľju Zeljenku, odznelo veľa úprimných slov i blahoželaní, lebo vojvodinskí Slováci urobili ďalší dôležitý krok v starostlivosti o svoje kultúrne dedičstvo a zveľaďovanie jeho potenciálu. Tento úmysel a jeho nové perspektívy prišli osobne podporiť: srbský minister pre ľudské a menšinové práva Svetozar Čiuplić, vojvodinský premiér Bojan Pajić, vojvodinská vicepremiérka a predsedníčka NR SNM Anna Tomanová-Makanová, podpredseda Zhromaždenia AP Vojvodiny Martin Zloch, pokrajinský tajomník pre kultúru Milorad Đurić a ďalší vzácní hostia.

Otvorenie Ústavu pre kultúru vojvodinských Slovákov nie je v tomto smere ojedinelý krok, lebo AP Vojvodina založila aj ďalšie ústavy kultúry – vojvodinských Maďarov, Rumunov, Rusínov i Chorvátov. Pokrajinská vláda tým zreteľne potvrdila svoje predsavzatie podporovať interkultúrnosť a dialóg, ktoré vyzdvihujú špecifickosť a jedinečnosť rôznych kultúr a zároveň podnecujú k ich vzájomnému spoznávaniu sa a tolerancii voči odlišnostiam. Vo svojom slávnostnom príhovore to zdôraznil aj vojvodinský premiér Bojan Pajić, ktorý okrem iného povedal, že „z jednotlivých zvukov a tónov sa vytvára nová symfónia a zo všetkých rôznorodých farieb nádherná mozaika, ktorá bude zjednocovať a reprezentovať bohatstvo a rozmanitosť vojvodinského kultúrneho dedičstva“. Parafrazujúc slová vojvodinského premiéra možno konštatovať, že predsavzatím novozaložených ústavov kultúry nemá byť iba zachovávanie bohatstva zdedeného z minulosti, ale taktiež jeho transfer do 21. storočia. To znamená, že aj novozaložený Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov má byť pripravený na výzvy súčasného technického rozvoja, informačných systémov a digitalizácie. Ústav mieni vyvíjať dôkladnú dokumentačnú a informačnú činnosť, ktorá bude spočívať vo vytváraní databáz rôznych segmentov vojvodinskej kultúry: vydavateľsko-literárnej, výtvarnej, vizuálnej, scénickej, hudobnej, spolkovej, folklórnej, etnografickej a mediálnej. Vďaka takémuto zhromažďovaniu údajov vytvorí prehľadnú a dostupnú kultúrnu infraštruktúru slovenskej kultúry na rôzne rezorty a potenciály, ale aj na jej pevné

základy vytvorené v minulosti. Súčasný kultúrny systém vojvodinských Slovákov (inštitúcie, ustanovizne, kultúrno-umelecké spolky, záujmové združenia, manifestácie, festivaly, prehliadky a pod.) chce svoje aktivity zviditeľňovať aj prostredníctvom modernej a dynamickej internetovej stránky, ktorá bude v troch jazykoch prezentovať všetky aspekty kultúrneho života vojvodinských Slovákov.

Cieľom ústavu je zároveň prispievať k zvyšovaniu kvality prezentácie slovenskej vojvodinskej kultúry doma a v zahraničí. Činnosť ústavu sa zameria na intenzívne zaradenie slovenskej menšinovej kultúry do celkového kultúrneho priestoru, predovšetkým do kultúrneho priestoru Srbska, ale aj širšieho priestoru celoslovenského či európskeho. Ústav bude preto podnecovať a podporovať novú tvorbu a nové alternatívne formy umenia a kultúry vojvodinských Slovákov. Ústav bude rozvíjať aj metódy logistickej podpory konkrétnym kultúrnym činnostiam a aktivitám. Výsledky výskumnej činnosti budú predovšetkým zamerané najmä na zvyšovanie kvality fungovania kultúrneho systému vojvodinských Slovákov. Na pevných základoch bude možné systematicky a premyslene riešiť konkrétne potreby kultúrnych ukazovateľov. Výskumná činnosť sa bude realizovať rôznymi overenými spôsobmi, zapájajúc externé profesionálne zdroje a operatívne stretnutia odborníkov na vedeckých fórach, konferenciách a odborných seminároch. Máme smelú dlhodobú plánu, ale chceme, aby za nás hovorili výsledky práce. Čas ukáže, či sme splnili všetko, čo sme si predsevzali. Veríme, že naša nová ustanovizeň nadviaže na výbornú spoluprácu so Slovenskou republikou, ako aj so Slovákami v zahraničí a že spoločnými silami budeme naďalej prezentovať, zveľaďovať a uchovávať bohatstvo našej slovenskej kultúry v tom najlepšom svetle.

Na úvod zaznel kultivovaný spevácky prejav Edity Šutovej, Slovenky z Maďarska, ktorá je v súčasnosti študentkou Akadémie umení v Banskej Bystrici. Potom sa prítomným prihovorela predsedníčka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Vilma Prívarová. Na prezentácii sa zúčastnil aj Ján Fuzik, predseda Celoštátnej slovenskej samosprávy so sídlom v Budapešti. Podujatie moderovala Stanislava Luptáková z odboru kultúry ÚŠZZ, literárne ukážky z diel čítal Vladimír Dobřík. Ako prvá bola prezentovaná monografia *Pitvaroš a Pitvarošania*, ktorá vznikla pri príležitosti 60. výročia presídlenia prevažnej časti Pitvarošanov do vlasti svojich predkov. V jej úvode sa píše, že autorský kolektív, zložený z mladých, iniciatívnych a nadšených členov, ale aj skúsenejších autorov, sa opieral o spomienky pamätníkov, zhromažďoval literatúru, rukopisné záznamy a fotodokumentáciu priamo v Pitvaroši v Maďarsku,

ako aj na Slovensku. Snahou autorského kolektívu bolo, aby dokumentačný materiál, myšlienkové reťazenie a opis pracovných, kultúrnych a spoločenských podmienok tvorili písomnú aj obrazovú jednotu diela. Čitateľovi sa ponúka mnoho príbehov, opisov, dobových obrázkov, osobných vyznaní.

Spomienkový a poznatkový obraz o Pitvaroši a Pitvarošanoch dotvára pôvodná nárečová lexika. Monografiu autorsky pripravili: Štefan Maglocký, Michal Kožuch, Anna Kakvincová, Juraj Majo, Monika Macháčková-Bučanová, Miroslav Kožuch a Soňa Maglocká. Vydala ju Slovenská samospráva v Pitvaroši. Jej vydanie podporil Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Recenziu monografie na prezentácii predniesol profesor Ján Botík, za kolektív autorov sa prítomným prihovorel Juraj Majo. Citlivá pieseň v podaní Edity Šutovej vytvorila predel k prezentácii ďalšej knihy *Život a kultúra Slovákov v Budapešti v období dualizmu (1867 – 1918)*. Autorka Anna Kováčová v nej opisuje dejiny budapeštianskych slovenských spolkov počas dualizmu a zároveň ponúka prehľad o podobe slovenského kultúrneho a spoločenského života v tomto období. Významnú časť monografie tvorí charakteristika spolkového hnutia, ktoré bolo v tom čase veľmi rozšírené a populárne. Zasahovalo takmer všetky sociálne vrstvy a etniká žijúce v Budapešti, teda aj Slovákov, a to rovnako remeselníkov, príslušníkov inteligencie či univerzitných

študentov. Národnostný zákon z roku 1868 kodifikoval zhromažďovacie práva na etnickom princípe a prvá zákonná norma z roku 1873 otvorila možnosti pre združovanie sa slovenskej komunity.

Kniha sa síce primárne zameriava na spolkový a kultúrny život, ale z viacerých uhlov pohľadu osvetľuje aj ekonomickú situáciu Slovákov, ich životné podmienky, konfesionálne členenie, pracovné príležitosti, vzdelanostnú úroveň a kontakty so známymi slovenskými osobnosťami a spolkami. Dejiny kultúry a vzdelanosti budapeštianskych Slovákov sa tu reflektujú nielen v súvislostiach slovenskej národnej kultúry, ale aj v rámci užšej kultúrnej histórie vtedajšieho hlavného mesta Uhorska.

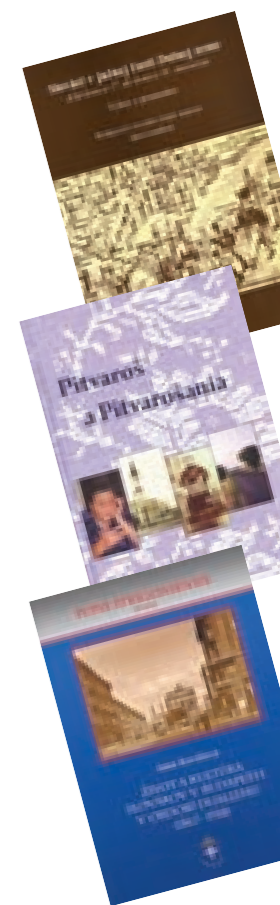
Kniha vyšla v edícii Pons Strigoniensis Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity Petra Pázmánya, Ústavu slavistiky – strednej Európy a Výskumnej skupiny západoslovenských jazykov, Pilišska Čaba – Ostrihom, 2006. Po interpretácii ukážok nasledovalo vystúpenie recenzenta Miroslava Kmeťa, potom sa prítomným prihovorela autorka knihy Anna Kováčová.

Moderátorka Stanislava Luptáková uviedla aj tretie prezentované dielo *Slováci v južnej časti Dolnej zeme (Od konca 17. do konca 18. storočia)*. Výber z prameňov. Monografia, ktorú redigoval a úvodné štúdie napísal Ján Gomboš, podáva výber z dejín južnodolnozemskej Slovákov v 18. storočí. Jej prioritným editorským zámerom bolo poslužiť pri výučbe dejín dolnozemskej Slovákov, prispieť k vedeckému výskumu nastolených otázok a iniciovať jeho ďalšie smerovanie. Ide o dvojazyčné vydanie, ktoré obsahuje aj latinské a nemecké texty. Jazyk väčšiny dokumentov je maďarský, ale nájdu sa medzi nimi aj pramene písané latinčinou, súdobým úradným jazykom, prípadne po slovensky písané žiadosti predstaviteľov slovenských osád.

Historické míľniky južnodolnozemskej Slovákov z 18. storočia reprezentujú dokumenty, ktoré sú chronologicky zoradené do piatich kapitol. Pomocou doteraz menej známych, resp. ešte nepublikovaných dokumentov sa tu odhaľujú dejiny každodenného života Slovákov žijúcich v tomto regióne v 18. storočí, ich pôvod, cesta do nového domova, problémy vytvárania nového životného prostredia, ich boj za zachovanie vlastnej kultúry a za slobodné vyznávanie viery. Knihu vydal Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku v Békešskej Čabe s podporou Dokumentačného centra Celokrajinskej slovenskej samosprávy a Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Recenziu knihy prečítal Miroslav Kmeť. Potom sa prítomným prihovorel Ján Gomboš a riaditeľka Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku Alžbeta Uhrínová-Hornoková. Záverečný príhovor a prípitok predniesla predsedníčka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Vilma Prívarová.

1. Prípitok vzácných hostí
2. Milina Sklabinská, riaditeľka novovzniknutého ústavu
3. Slovenské sláčikové kvarteto

Pripravila
Milina Sklabinská

1. Predsedníčka ÚŠZZ Vilma Prívarová s autormi kníh
2. Pohľad na divákov

Pripravil
Vladimír Dobřík

60 rokov Slovenskej filharmónie

Slovenská filharmónia (SF) je najvýznamnejším symfonickým orchestrom Slovenskej republiky. Usporiadáva rad tematicky koncipovaných cyklov orchestrálnych, vokálno-symfonických a komorných koncertov, ako aj samostatné cykly pre deti a mládež. Sídлом SF je neobaroková budova Reduty, postavená v rokoch 1913 – 1919. Súčasťou Slovenskej filharmónie ako inštitúcie sú aj Slovenský filharmonický zbor a Slovenský komorný orchester Bohdana Warchala. Slovenská filharmónia zastrešuje od roku 2005 medzinárodný hudobný festival Bratislavské hudobné slávnosti.

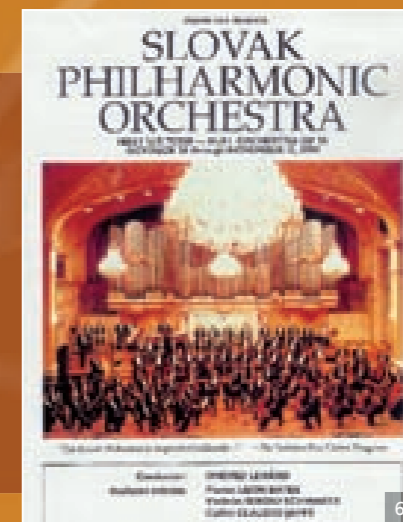
Myšlienka existencie profesionálneho orchestra na Slovensku sa stala aktuálnou po skončení druhej svetovej vojny. Program jeho konštituovania vypracovali 14. 8. 1945 osobnosti vtedajšieho hudobného života na Slovensku Eugen Suchoň, Alexander Moyzes a Ján Cikker. Myšlienka sa naplnila na sneme slovenských skladateľov v Trenčianskych Tepliciach a 18. 12. 1948 prijala Slovenská národná rada zákon o Slovenskej filharmónii. Teleso začalo pôsobiť 1. 9. 1949 pod umeleckým vedením Václava Talicha a Ľudovíta Rajtera. Prvý koncert sa uskutočnil 27. 10. 1949 pod taktovkou Ľudovíta Rajtera. Václav Talich sa premiérovou predstavil bratislavskému publiku 18. 11. 1949. Na prestížnom medzinárodnom festivale Pražská jar sa SF predstavila s dirigentom Sašom Popovom 31. 5. 1950. V roku 1951 prerušil na obdobie bezmála dvoch rokov spoluprácu s orchestrom Ľudovít Rajter. V priebehu nasledujúceho roka ustala spolupráca aj s Václavom Talichom. Na post prvého dirigenta bol vymenovaný Tibor Frešo a riaditeľom sa stal skladateľ Dezider Kardoš. V roku 1953 sa do SF vrátil Ľudovít Rajter (post prvého dirigenta zastával do roku 1961 a vo funkcii dirigenta zotrval do roku 1976). O tri roky neskôr (1956) sa riaditeľom stal hudobný organizátor, zbornajster a pedagóg Ján Strelec. Počas jeho pôsobenia sa SF začala zapisovať do povedomia

európskeho koncertného publika. Po prvom zahraničnom účinkovaní na koncertoch v Rakúsku (1957) nasledovali vystúpenia v Belgicku (1958), bývalej Nemeckej demokratickej republike (1958), Poľsku (1959) a Maďarsku (1960).

1. 2. 1961 bol za riaditeľa a umeleckého šéfa vymenovaný Ladislav Slovák, ktorý určoval umelecké smerovanie telesa dve desaťročia. Šesťdesiate roky minulého storočia boli pre orchester priaznivé z viacerých hľadísk. Repertoár sa obohacoval o diela hudobných veľikánov (Bartók, Honegger, Stravinskij, Šostakovič), za dirigentským pultom sa publiku predstavili renomovaní umelci Claudio Abbado, Roberto Benzi, Antonio Pedrotti, Kurt Sanderling, Hans Swarowsky a Carlo Zecchi. Významne sa rozrástol aj počet zahraničných vystúpení filharmónie (Taliansko, Nemecká spolková republika, Švajčiarsko); v roku 1963 zavítali slovenskí umelci do Veľkej Británie, bývalého Sovietskeho zväzu (1964) a Francúzska (1968). 15. 4. 1968 bol do funkcie riaditeľa SF ustanovený Ladislav

precízna práca sa prejavila v nevšednom záujme publika. Jeho pôsobenie však bolo o rok neskôr prerušené a za nového šéfdirigenta bol vymenovaný Vladimír Verbickij z vtedajšieho Sovietskeho zväzu. V roku 1984 bol na čelo orchestra opäť postavený slovenský umelec Bystrík Režucha. Jeho zasvätená interpretácia diel súčasných slovenských a svetových autorov znamenala kvalitatívny posun v interpretačnom majstrovstve orchestra.

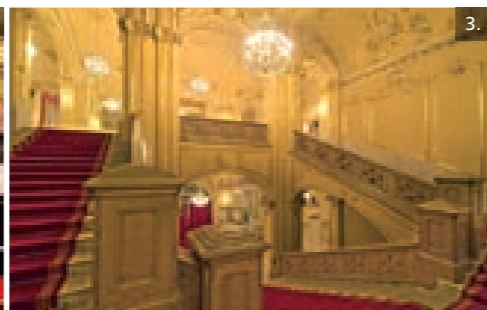
Nástup novej etapy vo vývoji spoločnosti priniesol v poslednom decéniu 20. storočia inovácie aj v živote a práci orchestra. Po ročnom pôsobení Alda Ceccata na poste umeleckého šéfa sa funkcie šéfdirigenta ujal Ondrej Lenárd. Prvá polovica deväťdesiatych rokov sa niesla v znamení výrazného akcentovania neobohraného, v predchádzajúcom režime mnohokrát zakazovaného repertoáru a umeleckej nezávislosti a nekonformnosti. Tieto výrazné prvky vniesla do života symfonického telesa v rokoch 1991 – 1995 riaditeľka Alžbeta Rajterová.

Mokrý, ktorý zotrval na čele inštitúcie do roku 1990. V máji 1969 začala dlhoročná plodná spolupráca orchestra s vynikajúcim českým dirigentom Zdenkom Košlerom, ktorá v neskorších rokoch priniesla rad skvelých nahrávok a úspešných zahraničných turné. V priebehu sedemdesiatych a osemdesiatych rokov 20. storočia sa v práci orchestra výrazne prejavila zvýšená možnosť realizovania nahrávok pre slovenské hudobné vydavateľstvo Opus, licenčne vydávaných aj zahraničnými spoločnosťami. Skvelé výsledky priniesla spolupráca s maďarským vydavateľstvom Hungaroton, ktorého nahrávka Lisztovho oratória Legenda o svätej Alžbete s dirigentom Jánosom Ferencsikom bola v roku 1974 odmenená cenou Grand Prix Académie Nationale du Disque. Návštevníci koncertov SF sa mohli stretnúť s umením svetoznámych dirigentov, ako boli napr. Riccardo Muti (1971), Sergiu Celibidache (1973), Neeme Järvi (1975) a Christoph von Dohnányi (1980). Popri majstroch taktovky sa v Redute predstavili ako dirigenti svojich vlastných diel aj skladatelia Aram Chačaturjan (1972) a Krzysztof Penderecki (1986). Jedným z vrcholných úspechov doterajšej činnosti SF bolo prvé koncertné turné v Japonsku (1980), na ktorom sa za dirigentským pultom vystriedali Zdeněk Košler, Ladislav Slovák a Ken Ichiro Kobayashi. Postu umeleckého šéfa orchestra sa v roku 1981 ujal Libor Pešek, ktorého

V roku 1994 uskutočnilo teleso svoje prvé koncertné turné do USA. Relatívne krátke pôsobenie Karola Fajtha vo funkcii riaditeľa sa nieslo v znamení úspešnej prezentácie umeleckých kvalít orchestra a jeho šéfdirigenta v zahraničí (Japonsko, Nemecko, Turecko, Švédsko). Dňa 3. 10. 1996 bol za riaditeľa SF vymenovaný Jozef Tkáčik, ktorého pôsobenie vyvrcholilo dôstojným priebehom jubilejnej 50. koncertnej sezóny (1998 – 1999), viacerými zahraničnými zájazdmi (Rusko, Španielsko, Taliansko, Japonsko) a pamätným prijatím členov orchestra pápežom Jánom Pavlom II. (27. 2. 2000). Na jeseň 2003 sa postu umeleckého riaditeľa ujal svetoznámy Jiří Bělohlávek a od 9. 6. 2004 do dnešných dní zastáva funkciu generálneho riaditeľa SF klavirista svetového mena Marian Lapšanský. V rokoch 2004 – 2007 zastával funkciu umeleckého šéfa skúsený český dirigent Vladimír Válek, vystriedaný nielen doma, ale aj v zahraničí uznávaným Petrom Ferancom. S jeho nástupom bol za stáleho hosťujúceho dirigenta vymenovaný Leoš Svárovský, ktorý viedol orchester na jeho posledných troch koncertných turné v Japonsku a na prvom hostovaní v Južnej Kórei (2007). Ponuku koncertných vystúpení telesa nájdete na webových stránkach www.filharmonia.sk. Niektoré vybrané podujatia je možné sledovať prostredníctvom internetového portálu classiclive.

1. Slovenská filharmónia so šéfdirigentom Petrom Ferancom
2. Silvestrovský koncert v Slovenskej filharmónii, 2005
3. Interiér Reduty, sídla Slovenskej filharmónie
4. Exteriér Reduty
5. SF na festivale Pražská jar, máj 2006
6. Plagát – turné SF v USA, 1994
7. Plagát – turné SF v Japonsku, 2005

Prípravil Anton Viskup

Janko Matúška

Janko MATÚŠKA – tvorca národnej hymny

Slovenské hymnické piesne patria k najkrajším prejavom našej poézie. Väčšina z nich vznikala vo vypätých dejinných situáciách, v historických zlomoch nášho národa. Možno aj preto prenikli medzi ľud a mnohé z nich si národ s láskou a úctou privlastnil. Bez nich sa nezaobíde takmer žiadna národná slávnosť, venovaná výročiu významnej udalosti alebo veľkej osobnosti v dejinách nášho národa.

Hymnické piesne sú klenoty v tónoch. Natofko znárodneli, že si neuvedomujeme, ba ani nevnímame, že sú dielom konkrétnych umelcov, chápeme ich často ako plod ľudovej slovesnosti. Ale na vzniku hymnických piesní sa podieľali renomovaní básnici, významné osobnosti našej poézie, napríklad Andrej Sládkovič, Karol Kuzmány či Martin Rázus, ale tiež viacerí menej známi básnici. A tak ako majú svoje osudy knihy, majú svoje osudy aj hymnické piesne. Je zaujímavé pripomenúť si okolnosti vzniku hymnickej piesne, ktorá sa stala štátnou hymnou Slovenskej republiky, už aj z toho dôvodu, že od dramatických udalostí, ktoré sprevádzali jej vznik, uplynulo 165 rokov.

Prelom rokov 1843 a 1844 bol na bratislavskom evanjelickom lýceu veľmi napätý. Na Silvestra odvolávajú Ľudovíta Štúra z Katedry reči a literatúry československej. Dvadsaťdva študentov – medzi nimi aj Janko Matúška a mnoho iných budúcich významných postáv našej literatúry – sa postaví za svojho učiteľa a na protest sa rozhodne odísť demonštratívne z Prešporka a štúdiá dokončiť inde. V tejto atmosfére vzniká báseň Janka Kráľa *Duma bratislavská*, ale aj nemej populárnej báseň Janka Matúška *Dunaju slovenský, už ťa zanecháme*.

Revoltujúci študenti odišli z Prešporka začiatkom marca 1844. Sám Janko Matúška opustil mesto pravdepodobne 6. marca. Dva dni predtým napísal báseň, ktorá mu – aj napriek skromnému rozsahu jeho tvorby – v našej literatúre a národnej kultúre zabezpečila popredné miesto. V tento deň sa zrodila jeho šesťstrofová báseň *Ponad Tatrou blyška*, ktorú Matúška zložil na nápev ľudovej piesne *Kopala studienku, pozerala do nej*. O jej vzniku napísal vo svojich spomienkach Matúškov spolužiak, neskorší dramatik Jozef Podhradský, autor divadelnej hry *Holuby a Šulek* toto:

Čítavali sme, pracovali... Aby sme predsa zažili nejakú zábavu, skopili sme sa v bandy. Jedna banda mala basu a husle, druhá gajdy a husle, dobrý gajdoš bol Jamriška Skalozub, tretie samé gitary s flautou. Solo – flautista bol Janko Rimavský. Janko Matúška býval pri Fürsten Allée v tej uličke, od Palkoviča v treťom dome. Keď skladal svoju *Nad Tatrou sa blyška*, hromy divo bijú atď., musel som mu ju hrať na gitare.

Najstarší zápis básne urobil Viliam Pauliny-Tóth. V revolučnom roku 1849 sa po celom Slovensku rozširoval letáčik s textom básne pod názvom *Dobrovoľnícka* bez uvedenia autora. Pretože na druhej strane bola báseň Karola Kuzmányho *Kto za pravdu horí*, neskôr to zvädzalo niektorých literárnych historikov, napríklad Jozefa Škultétyho, aby Kuzmánymu pripísali aj báseň *Ponad Tatrou blyška*. Báseň bola prvýkrát publikovaná roku 1851 v kalendári *Domová pokladnica* – opäť bez uvedenia autora. Neskoršie výskumy potvrdili, že autorom burčujúcich revolučných veršov je zakríknutý chlapec Janko Matúška. Okrem spomenutého Jozefa Podhradského to dokazovali aj Zlomky z denníka od Viliama Paulinyho-Tótha o marcových dňoch roku 1844 v Bratislave:

Vôbec schádzali sme sa teraz veľmi často; rozhovory o neistej budúcnosti a junácke plány – pri pohároch piva – boli našimi každodennými zábavami, ktoré striedave tanec, spev, žarty a hlavne zápalisté reči korenili. Najobľúbenejšie piesne boli *Nad Tatrou sa blyška* od Janka Matúška a *Nech sa valí sláva letom* od Petra Kellnera.

Od roku 1918 bola prvá strofa básne súčasťou hymny Česko-Slovenskej republiky. Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky roku 1993 sa stali štátnou hymnou jej prvé dve strofy.

*Nad Tatrou sa blyška,
hromy divo bijú.
Zastavme ich, bratia,
veď sa ony stratia,
Slováci ožijú.*

*To Slovensko naše
posiaľ tvrdo spalo,
ale blesky hromu
vzbudzujú ho k tomu,
aby sa prebralo.*

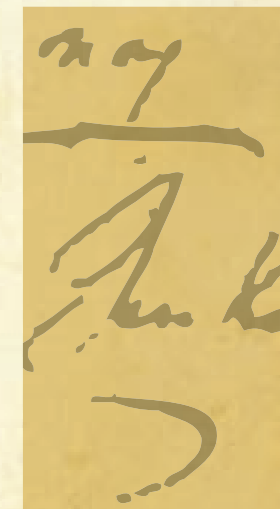
Janko Matúška sa narodil 10. januára 1821 v Dolnom Kubíne. Základnú školu vychodil v rodisku a potom sa učil na nižšom gymnáziu v Gemeri. Roku 1839 prichádza na bratislavské evanjelické lýceum a stáva sa účastníkom významných slovenských národných pohybov. Pod vplyvom Ľudovíta Štúra so spolužiakmi Jánom Kalinčikom, Samuelom Bohdanom Hroboňom, Andrejom Braxatorisom (Sládkovičom), Jankom Franciscim-Rimavským a Jankom Kráľom vytvára silnú literárnu i duchovnú slovenskú generáciu, hoci podľa svedectví Janko Matúška patril skôr medzi zakríknutých a nepriebojných chlapcov.

Matúškovou po slovensky písanou prvotinou je báseň *Pri uvítaní bratov v Ústave 9. septembra 1843*, ktorú napísal pri príležitosti začiatku nového školského roka. V marci 1844 píše svoju najslávnejšiu báseň *Ponad Tatrou blyška*.

Janko Matúška odišiel na protest z Prešporka, ale nepridal sa k študentom, ktorí ukončili štúdiá v Levoči. Odošiel do domov na Oravu, kde sa pripravoval na kandidátske skúšky z teológie, ktoré zložil v Tisovci u superintendenta Pavla Jozeffyho. Potom pôsobil v Oravskom Podzámku ako vychovávateľ v rodine Jána Círulu. Na Orave ho zastihli aj udalosti meruósmeho roku. Spolu s Ctibohom Zochom, Jánom Bencúrom a Samuelom Novákom tu organizoval slovenské povstanie, na jar roku 1849 musel ujsť do hôr pred Górgeyovými gardami, kde sa dlhší čas skrýval. Útrapy, ktoré pri tom prežil, natrvalo poznačili jeho zdravotný stav. Roku 1851 vstúpil do štátnych služieb. Desať rokov bol vládnym adjunktom v Trstenej, potom bol správcom kancelárie župného súdu v Dolnom Kubíne. Je zaujímavé, že medzi jeho podriadených patrili aj Pavol Országh Hviezdoslav. Po roku 1849 sa literárne úplne odmlčal. Verejne nepublikoval, len sporadicky si zapisoval verše do svojho pamätníčka. V roku 1875 ho ako 54-ročného penzionovali.

Janko Matúška zomrel 11. januára 1877, deň po svojich päťdesiatich šiestich narodeninách. O dva roky neskôr mu slovenskí národovci dali na hrob postaviť pomník, dielo pražského kamenára Wurzla. Pri tejto príležitosti uhorské úrady zakázali spievať jeho vrcholné dielo *Ponad Tatrou blyška*, musela sa zaspievať hymnická pieseň Karola Kuzmányho *Kto za pravdu horí*.

Janko Matúška zanechal po sebe rozsahom veľmi skromné dielo. Vlastne najväčšiu hodnotu majú tri-štyri básne, ktoré napísal v rozmedzí pol roka, od septembra 1843 po marec 1844, a to: *Na uvítanie bratov v Ústave 9. septembra 1843*; *Lúčenie; Dunaju slovenský, už ťa zanecháme* a *Ponad Tatrou blyška*. Aj toto skromné dielo mu však zabezpečilo nehnúcu slávu.

1. Janko Matúška /1821-1877/
2. Rodný dom Janka Matúška v Dolnom Kubíne
3. Faksimile najstaršieho zápisu hymnickej piesne *Nad Tatrou sa blyška* /1844/

Pripravil Ján Bábik

Živý živým

Nad odkazom Ondreja Štefanka

Vo februári minulého roku nečakane zomrel jeden z najvýznamnejších predstaviteľov komunity Slovákov v Rumunsku a na Dolnej zemi – zakladajúci a dlhoročný predseda Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku, vedúca osobnosť Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Kraska, prvý podpredseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí, šéfredaktor viacerých slovenských časopisov, významný spisovateľ, básnik, esejista, editor, kultúrny dejateľ, stmelujúca a často nielen smerodajná osobnosť slovenskej Dolnej zeme, ale v určitých situáciách aj celého slovenského kultúrneho zahraničia – **ONDREJ ŠTEFANKO**.

Tak veľmi som sa utešoval, že sa cez tieto kalné vody prebrodiť dokážem, nie v osameni, lež tak som si odjakživa predstavoval: v zhode a v láske. Tých najbližších a všetkých živých ľudí.

A preto až do dňa, keď som po koniec mojej cesty začal dovidieť, som sa snažil všetko dať do poriadku, imanie rozdeliť po ľudsky, ako sa patrí, deťom, aj zapísať stopy, čo som po sebe svojim žítim zanechal.

Tak preto teraz, keď cítim, že už nezaľahujem tam, odkiaľ niet návratu, chcel by som veriť, že prežijem naveky v dobrote a v diele tých, ktorých som ľúbil.

O. Štefanko
Verejné dôvernosti, 2005

Okamih pravdy

Aké je to krásne! hikali všetci,
keď uvideli dym horiacich smeti beloso plaziť sa za mestom.
Aká vôňa! zaváhali
pred prázdnu, špinavou výkladnou skriňou.
Aká múdrosť! rozjímali zaujati
a z mosta hádzali na vodu
papierové lodky;
tieto chvíľu krúžili na mieste
a potom z ich palúb bolo počuť
rozkošné, bonbónové vyznávania lásky.

Ja som sa musel dívať na to všetko
a zaznamenávať všetko na magnetofónovú pásku mojich uší,
máčať si oči vo vývojkách, aby sa tento krásny obraz
zachoval pre budúce generácie,
tak ako v stránkových archívoch sa zachovali
filmové reportáže o nových poľnohospodárskych a priemyselných
objektoch plných povzbudzujúcich hesiel,
vyplašené tváre úderníkov,
svietiace ako vzdialené padajúce hviezdy,
čo sa boja mikrofónov a objektívov.

(Reptajúca pokora, 1993)

V marci tohto roku sa konala o jeho živote a diele vedecká konferencia.

Začiatkom roku 2009 sa

na jeho pamiatku Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Kraska (Societatea Culturală și Științifică Ivan Krasko) v rumunskom Nadlaku v súčasnosti so Svetovým združením Slovákov v zahraničí rozhodla založiť **Cenu Ondreja Štefanka**. Je určená Slovákom žijúcim v zahraničí, ale i občanom Slovenskej republiky, ktorí svojou činnosťou výrazne a dlhodobo prispievajú k rozvoju slovenského zahraničného sveta, konkrétne

a) za príspevok k rozvoju a propagácii slovenskej literatúry tvorenej v slovenskom zahraničnom svete, ako aj

b) za príspevok k rozvoju, organizovaniu a diverzifikovaniu kultúrneho života a spolkovéj činnosti v slovenskom zahraničnom svete.

Cena sa bude udeľovať v týchto dvoch kategóriách každoročne pri príležitosti výročia Štefankovho narodenia. Oceňujúc iniciatívnu myšlienku rumunských krajanov, zamyslime sa, komu vlastne týmto počínom stavajú nehynúci pomník.

Ondrej Štefanko sa narodil 18. marca 1949 v Temešvári. Takmer celý život prežil v Nadlaku, kde po základnej škole absolvoval slovenské lýceum. Vyštudoval fyziku a chémiu, až

do roku 1989 bol zamestnaný v Štátnom poľnohospodárskom podniku v Nadlaku. Po prevrate reprezentoval Slovákov v rumunskom parlamente. Založil prvý nezávislý časopis rumunských Slovákov *Naše snahy*, niekoľko rokov viedol Demokratický zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku. Bol predsedom Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Kraska, ktorá je v súčasnosti najúspešnejším slovenským vydavateľstvom mimo územia Slovenskej republiky. Istý čas bol predsedom Únie slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych pracovníkov žijúcich mimo územia Slovenska. Pracoval aj ako šéfredaktor spoločného časopisu Slovákov z Maďarska, Rumunska a Juhozápadného Slovenska *Dvojazyčný Slováčok* a dvojazyčného (rumunsko-slovenského) štvrťročníka *Dvojité zrkadlo/Oglinzi paralele*. Bol členom Zväzu rumunských spisovateľov, Spolku slovenských spisovateľov a Obce slovenských spisovateľov. Za zásluhy mu prezident Rumunska udelil Rad v hodnosti Dôstojníka. Zomrel 20. februára 2008 v Nadlaku.

Ondrej Štefanko bol jednou z mála osobností, ktorí dodávali človeku vzpruhu; bol akýmsi hnacím motorom, nábojom, nielen pre seba, ale aj pre iných. Vedel aj pochváliť, aj zvýšiť hlas. Aj preto v mojej mysli zostáva veľkým človekom.

Jarmila Gerbocová

Ondrej Štefanko bol fascinujúcou osobnosťou. Sebavedomý, robustný a výbušný, zavše až prikro priamy a otvorený. Tvorca „nadlackého fenoménu“ – ak mám parafrázovať charakteristiku Petra Andrušku – tvrdo pracoval na zachovaní a rozvíjaní národného kultúrneho dedičstva Čechov a Slovákov v Rumunsku a na celej Dolnej zemi ako básnik, prozaik, publicista a polemik kresaný z tvrdého dreva.

Oldřich Kníchal

Modlitba za Ondreja Štefanka

Tak si nás opustil, Velikán! Opustil si svoje ovečky, ktoré si podľa môjho uváženia opatroval bezpochyby jeden celý vek. Oplakávam Ťa, hoci by som mal zvať Hosana, lebo si rozzelenil úhor, spiacu princeznu si zobudil z dlhého spánku a zanechal si po sebe obsiahly duchovný svet. Udržoval si pri živote literárny krúžok sťa slnko v tmách, založil si vydavateľstvo, viedol si troje časopisov, pričom jeden spájal pokrvných zo všetkých krajín hraničiacich so Slovenskom a Rumunskom. Aj mňa si vtiahol do tvojho svetelného jasu. Odišiel si, nepozhovel si, kým zakvitnú všetky kvety, aby si za žltej jesene zbieral plody.

Corneliu Barborica

Ondrej Štefanko bol svojim užitočný všestranne, no zahviezdil najmä ako literát.

*Jadrom je moja domovina,
nie obal, ani plachý list.
Hrudou je moja domovina,
nie skala bez skalísk.*

*Domov je vôňa v povetří,
je farba zelená, je v očiach krištál,
je krok, čo sa rodnou roľou jatří,
je lúč, čo na oceli pristal.*

*Predstava domu sťa nápoj v hromobití
jadrom sa zbiera v snách.
A každé málo bez ozveny
precíti tam cudzí pach.*

*Jadrom je moja domovina.
Kôstkou je v sladkom ovocí.
Rodný dvor ako pohár vína
so mnou vždy spáva bez noci.*
(Doma, 2007)

Vydal viac ako desiatku pôvodných básnických zbierok (*Stojím pred domom*, 1980; *Rozpaky*, 1983; *Reptajúca pokora*, 1993; *Zjavenie Jána*, 1995; *Doma*, 1996; *Na prídomy*, 1997; *V kruhu*, 1997; *Putovanie hrdzavou krajínou*, 2000; *Zelené mlieko roviny*, 2001; *Verejné dôvernosti*, 2005 a iné), ako aj knihy esejí (*Šľachetný erb bláznov*, 1996; *Zo zápisníka kacíra nadlackého*, 1997).

Etnografickému portrétu rumunských Slovákov sa venoval v publikácii *Ponachodené súvislosti* (2004) a *O Slovákoch v Rumunsku* (2004). Pre deti napísal *Desať strelených rozprávok* (1986) a *Podmeže sa pohrať veršom* (2000). Prekladal z rumunčiny do slovenčiny (Joan Flora, Dumitru Radu Popescu, Slavco Almajan), zo slovenčiny do rumunčiny (Paľo Bohuš, Víťazoslav Hronec, Vincent Šikula, Anton Hyskisch a ďalší), mnohé jeho preklady vyšli v antológiách a časopisecky. Editoricky pripravil viacero publikácií, okrem iného aj zbierku ľudových piesní *Tečie voda po Maruši* a iné.

Doménou Štefankovej literárnej tvorby bola orientácia na spoločenstvo rodných. Predstavoval typ romantického búrliváka, ktorý veľkolepým gestom stotožňoval svoj život s poéziou a žil pre ľudí. Bol moderným básnikom a zároveň tzv. všedným človekom, ktorý dobre poznal hranice a miery sveta, ktorý v sebe nechcel za každú cenu nájsť výnimočného hrdinu, ale predovšetkým človeka, ako sú iní. Zrejme preto bol údel späť s jeho čisto ľudskými stránkami.

Imrich Fuhl

Keďže sa zanovito búril proti režimu, na dlhší čas mu pristrhli krídla. Našlo to odraz aj v jeho poézii. Zriekol sa všetkého a upísal sa literatúre. Nielen svojej, ale aj ostatných svojich druhov. Takto sa stal krstným otcom nemalého počtu kníh a spisovateľov, prepisoval a upravoval kopy textov, hoci si to vôbec nechce pripisovať k dobru. Usudzoval totiž, že nás nemožno brať do úvahy ako jednotlivcov, bez existencie zázemia. Bez kontextu.

Internetový portál Literárneho informačného centra

Kade prešiel, tam zostanú hlboko vpečatené jeho znamenia – verše!

Florin Banescu

Výbušný búrlivák horlil predovšetkým za svojich dolnozemskej Slovákov, proklamoval trojdomosť ich literatúry ako svojbýtnej dolnozemskej-slovenskej, ako súčasť celej slovenskej literatúry, nech by vznikla kdekoľvek, ale aj ako súčasť literatúry Rumunska. Vo svojej modernosti popri vlastenectve cítil európsky. Taká bola jeho poézia i jeho kultúrno-spoločenská a politická činnosť.

Martin Prebudila sa v spomienkovej úvahe publikovanej v *Dolnozemskej Slováku* (1 – 2, 2008) pýta: „Kto bude teraz (po odchode Ondreja Štefanka) novým hnacím motorom literárno-politicko-ekonomických aktivít Slovákov z Rumunska? Kto poniesie ďalej zástavu dolnozemskej spolupatričnosti?“ Pri pohľade na aktivity rumunských Slovákov som presvedčený, že k pozitívam Ondreja Štefanka patrila aj výchova dedičov, ktorí budú tvorivo naplňovať jeho básnický i ľudský testament.

... života hodný budem iba vtedy,
keď svojich nikdy nezrieknem sa,
ale aj vtedy, keď odpútať sa budem vedieť
od domu
a rozdávať sa budem súci...

Pretože tí, ktorí s úľubou hľadajú na cudzie vtedy,
ktorí sa seba nevedia a nevedeli striasť,
ktorí mať k ľuďom súcit nechceli a nechcú,
nebudú nikdy chýbať nikomu.

On, básnik, prekladateľ, publicista a organizátor Ondrej Štefanko bude chýbať, aj keď po smrti nezmazateľne zostáva živý v živých. Aj v Cene, ktorá poniesie jeho meno.

Pripravil
Pavol Hudík

Pripomíname si

BARABÁŠ, Stanislav

(4. 2. 1924 *Kalinka* – 1. 8. 1994 *Hamburg, Nemecko*), filmový režisér. Preslávil sa vojnovými filmami *Pieseň o sivom holubovi* a *Zvony pre bosých*. Z televíznych filmov bol najúspešnejší prepis Dostojevského poviedky *Krotká*, ktorý získal cenu Grand Prix v Monte Carle. V roku 1968 emigroval do Nemecka, kde nakrútil filmy o vzťahu vyhnanca k domovu, ale i populárne seriály a kriminálne trilery.

85. výročie narodenia

BENČÍK, Matej

(13. 2. 1889 *Dišgyőr, Maďarsko* – 10. 11. 1981 *Bratislava*), lesný odborník a publicista. Propagátor pestovania rýchlorašticích drevín a šľachtiteľských metód zvyšovania produktivity lesov. Člen skúšobných komisií a odborný poradca v lesozriadovatelstve. Dielo: *Stručná príručka o praktickom zriadení lesov* (1933), autor mnohých článkov v lesníckych časopisoch.

120. výročie narodenia

BERCZELLER, Juraj

(4. 2. 1914 *Ipeľské Šahy* – 20. 10. 2008 *Austrália*), klavirista, aranžér, skladateľ a kapelník, nestor slovenskej tanečnej hudby. V Prahe začal študovať medicínu, potom do roku 1944 žil v Budapešti. Po vojne dal prednosť hudbe, ktorá sa stala jeho profesiou. V Bratislave založil Orchester Tatra Revue, neskôr Orchester Juraja Berczellera. Počas svojej umeleckej činnosti nahral so svojim orchestrom mnohé platne, účinkoval v mnohých televíznych a rozhlasových reláciách doma i v zahraničí. Po auguste 1968 emigroval s rodinou do Austrálie, kde vo veku 54 rokov začínal úplne od začiatku. Poangličtil si meno na George Best a aj v Austrálii dosiahol mnoho úspechov.

95. výročie narodenia

BÖHM, Emanuel

(1. 2. 1909 *Vrútky* – 24. 12. 1990 *New York, USA*), politik, publicista, kultúrny a osvetový pracovník. Po štúdiu na Prírodovedeckej fakulte v Bratislave pracoval ako učiteľ v Michalovciach a Košiciach, kde ho zastihla Viedenská arbitráž. V Košiciach, ktoré pripadli Maďarsku, bránil slovenské práva a stál na čele slovenskej menšiny v Maďarsku. V roku 1939 ho maďarské ministerstvo pozbavilo profesúry. Vydával denník *Slovenská jednota*, bol predsedom Strany slovenskej národnej jednoty v Maďarsku. V roku 1945 sa stal poslancom Demokratickej strany, o rok podpredsedom poslaneckej snemovne. V roku 1948 odchádza do emigrácie, do Nemecka a Veľkej Británie, kde sa stal podpredsedom Slovenskej národnej rady v zahraničí. Od roku 1952 žil v USA. V emigrácii prispieval do mnohých krajských časopisov (*Vatra*, *Rozhlady*, *Slovenská obrana*).

100. výročie narodenia

BUDOVIČOVÁ, Viera

(3. 1. 1929 *Nitra*), univerzitná docentka, lingvistka. V rokoch 1952 – 1963 pracovala v Jazykovednom ústave SAV v Bratislave, v rokoch 1963 – 1993 na Katedre českého a slovenského jazyka Filozofickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe. V rokoch 1989 – 1992 pôsobila vo francúzskom Bordeaux ako hosťujúca profesorka češtiny a slovenčiny. Je autorkou mnohých odborných publikácií, participovala na Slovensko-českom slovníku a Slovníku slovenského jazyka.

80. výročie narodenia

CERNAN, Eugene Andrew

(14. 3. 1934 *Chicago, USA*), americký astronaut česko-slovenského pôvodu. Absolvent Vysokej školy vojenského námorníctva, získal titul leteckého inžiniera. V roku 1964 ho prijali do tretej skupiny kozmonautov USA. Po výcviku ho zaradili do záložnej a neskôr do hlavnej posádky Gemini 9. Druhýkrát letel do vesmíru v máji 1969 na kozmickej lodi Apollo 10. Počas tretieho letu v roku 1972 ako veliteľ Apolla 17 sa zatiaľ ako posledný človek prešiel po povrchu Mesiaca.

75. výročie narodenia

CINCÍK, Jozef

(8. 3. 1909 *Clopotia, Rumunsko* – 28. 1. 1992 *Danville, USA*), výtvarník, výtvarný teoretik, publicista, univerzitný profesor. Bol referent a tajomník Umeleckého odboru MS. Ilustroval jej vydania, navrhoval poštové známky i bankovky. Napísal monografie o viacerých maliaroch. V roku 1945 emigroval do Talianska, v roku 1947 do USA, kde prednášal archeológiu a dejiny cirkevného umenia. Venoval sa maľbám a dekoráciám kostolov. Podľa jeho návrhov bolo vyzdobených vyše 50 kostolov a cirkevných stavieb v USA. Je autorom viacerých diel z oblasti dejín umenia. Mnohé štúdie a články uverejňoval v americko-slovenskej tlači. Bol zakladajúcim členom Slovenského ústavu v Clevelande, členom mnohých spolkov a umeleckých korporácií.

100. výročie narodenia

ČAPLOVIČ, Ján

(25. 2. 1904 *Záriečie* – 26. 9. 1976 *Bratislava*), literárny historik, bibliograf, novinár. V rokoch 1927 – 1933 pôsobil ako evanjelický farár v Kovačici, neskôr ako redaktor bratislavských Robotníckych novín a časopisu *Jednota*. Počas vojny bol emigrantom v Južoslávii, Francúzsku a Anglicku, po vojne bol úradníkom v Prahe. Neskôr pôsobil ako riaditeľ Univerzitnej knižnice v Bratislave a predseda Zväzu slovenských knihovníkov. Dielo – literárna história: *Život a dielo P. O. Hviezdoslava vo fotografii* (1952), *O štúdiu staršej slovenskej literatúry* (1953); dejiny: *Dejiny slovenského evanjelického a. v. cirkevného sboru v Kovačici* (1928, 1991); knihovníctvo: *Tlače vydané na Slovensku do roku 1700 v Lyceálnej knižnici* (1963); história a etnografia: *Novot* (1979); bibliografia: *Bibliografia tlačí vydaných na Slovensku do roku 1700* 1. zv. (1972), 2. zv. (1984), dokončil J. Telgársky; antológia a výbery z diel iných autorov: *Z bratislavských knižníc* (1950) a i.

105. výročie narodenia

ČONGVA, Jozef

(19. 3. 1939 *Jurgov, Poľsko*), právnik, krajský pracovník. Vyštudoval právo na Jagelonskej univerzite v Krakove. Štúdijne pôsobil v Nemecku, vo Veľkej Británii a na Slovensku. V roku 1967 začal pracovať ako asistent na Katedre dejín politicko-právnych vied v pobočke Jagelonskej univerzity v Katoviciach, neskôr (od roku 1968) na Sliezskej univerzite v Katoviciach, kde prednáša dodnes. Od roku 1995 pôsobí ako predseda Spolku Slovákov v Poľsku. Zastupuje slovenskú menšinu žijúcu v Poľsku v Spoločnom výbore vlády Poľskej republiky pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

70. výročie narodenia

ČULEN, Konštantín

(26. 2. 1904 *Brodské* – 7. 4. 1964 *New York, USA*), novinár, historik, spisovateľ literatúry faktu, pracovník MS v Martine. V roku 1939 pôsobil ako kultúrny atašé v USA, od roku 1945 žil v emigrácii v Kanade a USA. Bol redaktorom Kanadského Slováka a vedúci Slovenského ústavu v Clevelande. Patril k najtvorivejším postavám slovenskej politickej emigrácie. Autor mnohých samostatných vydaní a štúdií z kultúrnych dejín Slovákov v Amerike. Dielo: *Dejiny Slovákov v Amerike I, II* (1943), *Po Tisovi druhá naša hlava I, II* (1947), *Slovaks in Slovakia and Canada* (1953), *Slovenský časopis v USA* (1970).

105. výročie narodenia a 45. výročie úmrtia

FEKETE, Andrej

(25. 2. 1919 *Hložany, Srbsko* – 17. 6. 1983 *Petrovec, Srbsko*), publicista, redaktor, osvetový pracovník, učiteľ. V rokoch 1941 – 1948 pôsobil ako učiteľ v osadách Kulpín, Silbaš a Hložany. Neskôr bol redaktor mesačníka *Rozhlady* a literárneho časopisu *Nový život*, šéfredaktor týždenníka *Hlas ľudu*, riaditeľ vydavateľstva *Kultúra*, resp. *Obzor*, správca obecnej knižnice, správca Domu kultúry v Petrovci, predseda Slovo ochotníckeho divadla. Bol zostavovateľ antológií a národných kalendárov, autor učebníc, prekladateľ a nositeľ vyznamenania *Rad bratstva a jednoty*. Dielo – antológia: *Do nových dní* (1950, zostavovateľ); preklad zo srb.: *Marin Franičević – Nikola Hercigonja: Novej Južoslávii, Radovan Gobec: My sme mladé batalióny* (1951), *Masové sborové piesne 1 a i.*

90. výročie narodenia

FUTÁK, Ján

(13. 1. 1914 *Turová* – 7. 7. 1980 *Bratislava*), kňaz, botanik, odborný publicista, vedúci prvého geobotanického mapovania Slovenska, vydavateľ a spoluautor *Flóry Slovenska*, autor Slovenského herbára, čestný člen Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV a duchovný správca slovenských vysťahovalcov vo Francúzsku, Belgicku a Švajčiarsku (1937 – 1940), hosťujúci profesor Štátnej univerzity v Štrasburgu.

95. výročie narodenia

FUZY, Imrich

(24. 3. 1914 *Kokava nad Rimavicou* – 14. 2. 2004 *Hamilton, Kanada*), kňaz, kultúrny pracovník. V roku 1949 odišiel zo Slovenska, predtým bol osemkrát väznený. Usadil sa v Kanade, pôsobil na *Fare sv. Cyrila a Metoda* v Hamiltone. Napísal

viacero náboženských kníh, napr. *Môj priateľ*. Výrazne sa zaslúžil o rozvoj slovenského umenia, vedy a duchovného života v Kanade, podieľal sa na práci Svetového kongresu Slovákov a na príprave viacerých iniciatív za slovenskú štátnosť. Po roku 1989 bol o ňom nakrútený filmový dokument a v roku 1999 vyšla kniha *Father – Imrich Fuzy*.

95. výročie narodenia

GERČI, Ján

(17. 2. 1909 *Békešská Čaba, Maďarsko* – 18. 10. 1984 *Nové Zámky*), ľudový básnik a prozaik, autor divadelných hier. Po skončení základnej školy pracoval ako robotník. Patrí k najplodnejším ľudovým autorom. Písať začal v roku 1931, najskôr po maďarsky. Niet oblasti kultúrneho a osvetového života v B. Čabe, do ktorej by v 30. a 40. rokoch nezasiahol svojimi nápadmi a tvorivou prácou. S jeho menom sa stretávame vo všetkých časopisoch, ktoré v oblasti B. Čaby vychádzali. V roku 1947 sa presťahoval na Slovensko. Aj tu pokračoval v osvetovej činnosti. Vydal divadelnú hru v čabianskom nárečí *Vyslúžená žena* (1935), ktorú bratislavskí herci uviedli v rozhlase (1938); samostatnú zbierku básní vlastným nákladom pod názvom *Zornička* (1939). V rukopise zostali jeho ďalšie divadelné hry, filmová poviedka a román.

100. výročie narodenia

KLÁTIK, Jozef

(15. 2. 1949 *Stará Pazova, Srbsko*), akademický maliar, básnik. Po štúdiách na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave pracoval ako technický redaktor v časopisoch *Hlas ľudu*, *Nový život*, *Vzlet*. V súčasnosti je docentom na Katedre grafiky Akadémie umenia v N. Sade a členom Združenia výtvarných umelcov Vojvodiny a Srbska, Asociácie slovenských grafikov a Spolku vojvodinských spisovateľov. Mal 20 samostatných výstav, početné multimediálne akcie a výtvarné projekty. Vystavoval v Srbsku i v zahraničí. Zaoberá sa maľbou, grafikou, fotografiou, vizuálnou poéziou i poéziou. Dielo – poézia: *Impulzy mäsa* (1976, po srb.), *Anatómia labute* (1980); bibliofília: *Text soli žltka* (1976), *Semeno: po tom všetkom* (1976); *Čierno-biele/Black-and-White* (1999); vizuálna poézia: *Nemé oko* (2003).

60. výročie narodenia

KNÍCHAL, Oldřich

(9. 1. 1939 *Humenné*), prozaik, dramatik, redaktor, zahraničný spravodajca, jazykový lektor, publicista, prekladateľ. V Prahe vyštudoval históriu a filológiu, pracoval ako redaktor ČTK, neskôr redaktor denníka *Práca*. Od roku 1981 žije v Maďarsku. Časopisecky a knižne uverejnil okolo 200 beletristických prác v slovenčine a češtine vrátane prekladov z maďarčiny, češtiny, slovenčiny, ruštiny, angličtiny. V rokoch 1993 – 2003 pôsobil ako podpredseda Združenia slov. spisovateľov a umelcov v Maďarsku, v roku 1990 sa stal čestným členom Spolku slovenských spisovateľov. Dielo – próza: *Predjarie* (1988), *Kráľovstvo z iného sveta* (1989); dráma: *Suterén na sever* (1993); v češtine: *Svetadiel bez tlmočníkov*, *Desať kapitol o medzinárodnom jazyku* (1978), *Skalpel a puška* (1982). Preklady: z maďarčiny do slovenčiny: *G. Szávai: Ženich Zelenej púšte* (1996), *G. Szávai: Majster Detektív Belo Bur-gum* (1996). Ako autor, prekladateľ a editor vydal vyše 20 publikácií v espe-

rante, napr.: Komenský a medzinárodný jazyk (1974), Spev nad kolískou, osem slovenských autorov (1976), Zamyslene (1980), Zbohom, Kuzko (1987), Ktorí sejú so slzami (spoluautor, 1984); zastúpenie v antológiách: Utam a világban (1987), Antológia esperantskej poézie 1887 – 1981 (1984); Chodníky (1984), Tajomstvo Pavla Hrona (krátka próza v rumunčine, 1999), Antológia slovenskej krajanskej poézie (2001); rozhlasové seriály: Storočiami slovenskej literatúry a Zvony dolnozemské (1995).

70. výročie narodenia

KULÍK, Ondrej

(15. 2. 1899 Slovenský Komlôš, Maďarsko – 7. 11. 1986 Matúškovo), ľudový prozaik, básnik, publicista, divadelný ochotník, kultúrny a národný pracovník, aktívny činiteľ a jeden zo zakladateľov Antifašistického frontu Slovanov v Maďarsku. Dielo: Slovenské ochotnícke divadlo v Tótkomlôši 1907 – 1947 (1982, spolu s J. Siráckym).

110. výročie narodenia

LIPTÁK, Peter

(22. 2. 1949 Prešov), podnikateľ, krajanský pracovník. Po skončení základnej vojenskej služby sa stal vojacom z povolania, v štúdiu pokračoval na Vojenskej vysokej škole v Bratislave, potom pracoval v Prahe na ministerstve obrany. V roku 1993 odišiel z Armády Českej republiky. Pracoval v Inštitúte detí a mládeže Ministerstva školstva ČR. V súčasnosti podniká v oblasti propagačných, kultúrnych a reklamných aktivít. Od roku 1996 pôsobí ako predseda Obce Slovákov v ČR. Je zakladajúci člen a funkcionár Svetového združenia Slovákov v zahraničí, v rokoch 1966 – 2002 bol členom Rady pre národnosť vlády ČR. V súčasnosti je členom Výboru Rady vlády pre spoluprácu so samosprávou.

60. výročie narodenia

LUKOVICKÝ, Ondrej

(4. 3. 1939 Békešská Čaba, Maďarsko), výtvarník. Po absolvovaní gymnázia s vyučovacím jazykom slovenským pokračoval v štúdiu na Vysokej škole priemyselného výtvarníctva. Stal sa členom Fondu výtvarného umenia a Štúdia pre mladých výtvarníkov. Zaoberal sa tvorbou politických plagátov a maliarstvom. Diela: Zátisie (olej, 1965), Modré formy, variácie (sadrová rytina, 1973), Hudobná škola vo Vacove (obal z drevenej intarzie, 1978) a i.

70. výročie narodenia

MALIAK, Jozef

(17. 2. 1854 Revúca – 31. 1. 1945 Prievidza), literárny vedec, historik, prekladateľ. Popredný aktivista medzi Slovámi na Dolnej zemi. Zakladateľ a redaktor časopisu Domácnosť a škola, zakladateľ Slovenského dievčenského ústavu, stredoškolský profesor vo Švajčiarsku, ale aj v obciach Ilok a Petrovec, vedúci historického odboru a archivár Matice slovenskej v Juhoslávii. Od roku 1938 žil na Slovensku. Dielo – dejiny: Slovenské osadníctvo v Srieme (1908), Dejiny stavby petrovského chrámu (1921), Fruška Gora (1925), Daniel Kolényi a jeho doba (1925), Zabudnuté slovenské osady v Stolnobelehradskej a Vesprenskej stolici v Zadunajske (1936); náboženské brožúry: Biblické histórie pre ľudové školy, dom a nižšie triedy stredných škôl (1896, 1921); antológia a výbery z diel iných autorov: Rečňovanky pre dospelých

mládež (1902); preklad z chorv.: Josip Kozarac: Mŕtve kapitálie (1904); z nem.: Reč Strossmayerova povedaná na vatikánskom koncile roku 1870 proti neomylnosti pápežskej (1871).

155. výročie narodenia

MŇAČKO, Ladislav

(29. 1. 1919 Valašské Klobouky, Česko – 24. 2. 1994 Praha, Česko), spisovateľ a publicista. Počas druhej svetovej vojny bol v koncentračnom tábore. V roku 1967 bol zbavený česko-slovenského občianstva a ostal v zahraničí. O rok sa vrátil do vlasti, ale na protest proti okupácii našej krajiny spojeneckými vojskami Varšavskej zmluvy odišiel do exilu. Žil v Izraeli, Taliansku a Rakúsku. V roku 1989 sa vrátil do Česko-Slovenska. Dielo – romány: Smrť sa volá Engelchen (1959), Nočný rozhovor (1966), Ako chutí moc (1968), Súdruh Munchhausen (1972); politické reportáže: Izrael (1949), Dobrodružstvo vo Vietname (1954), Vody Oravy (1955), Ďaleko je do Whampoa (1958), U2 sa nevracia (1960), Ja, Adolf Eichmann (1961), Kde končia prašné cesty (1962), Oneskorené reportáže (1963), Na východ od Inturistu (1979); eseje: Čo nebolo v novinách (1958), Agresori (1968), Siedma noc (1968); poviedky: Jazvy ostali (1966), Jeden prežije (1973), Slávnostný prejav (1976); scenáre: Smrť ministra (1972), Maják (1972).

90. výročie narodenia

MUČAJI, Juraj

(19. 2. 1919 Petrovec, Srbsko – január 1945 Izjum, Ukrajina), básnik, kritik, prekladateľ, novinár v denníku Slovenská jednota v Budapešti, učiteľ v obciach Kulpín a Kráľova Lehota, nedobrovoľne zmobilizovaný do Horthyho jednotiek, zajatý v ZSSR. Dielo – poézia: Rozvravené srdce (1942), Básnické dielo (1969); korešpondencia: Listy písané v tieni smrti (1969); verše pre deti: Nezbedníci (1975).

90. výročie narodenia

NAGYOVÁ, Jana

(9. 1. 1959 Komárno), herečka, podnikateľka. Na konzervatóriu vyštudovala hru na klavír a operný spev. Do povedomia verejnosti sa dostala ako filmová, televízna a divadelná herečka. Filmy: Smrť stopárok, Nebezpečné známosti, Triptych o láske, Bičianka z doliny, Pravidlá kruhu, Pozemský nepokoj a i.; seriály: Arabela, Lekár umierajúceho času. Koncom 80. rokov sa vydala do Nemecka a ukončila hereckú kariéru. V súčasnosti žije v nemeckom Elsdorfe.

50. výročie narodenia

OSUSKÝ, Štefan

(31. 3. 1889 Brezová pod Bradlom – 27. 9. 1973 Herndon, USA), právnik, diplomat, politik a publicista. V roku 1906 odišiel do USA. Angažoval sa v krajanskom hnutí, najprv v Českom národnom združení, neskôr v Slovenskej lige v Amerike. V roku 1915 založil krajanské noviny Slovenské slovo a Slovenský týždenník. V roku 1916 sa stal podpredsedom SlvA, ktorá ho vzápätí vyslala do Európy, aby dohodol spoluprácu s česko-slovenským zahraničným odbojom. Od roku 1921 pôsobil ako česko-slovenský veľvyslanec vo Francúzsku. Keď ho E. Beneš v marci 1942 zbavil všetkých funkcií, stiahol sa do úzadia. Na jar 1945 odišiel do USA, kde sa stal profesorom na Colgate University v Hamiltone. Po februári 1948 sa angažoval v Rade slobodného Česko-Slovenska. Vo svojich knihách a štúdiách sa venoval dejinám a prítomnosti

česko-slovenskej politiky a medzinárodných vzťahov. V roku 1992 mu bol in memoriam udelený Rad T. G. Masaryka I. triedy a v roku 2001 in memoriam Rad Bieleho dvojkríža II. triedy.

120. výročie narodenia

PAUČO, Jozef

(26. 2. 1914 Píla – 18. 11. 1975 Middletown, USA), novinár, politik, spisovateľ. V roku 1945 emigroval, od roku 1950 žil v USA. Bol zakladateľ a predseda americkej pobočky SNRVZ, redaktor a majiteľ novín Slovákov v Amerike, tajomník Slovenskej ligy v Amerike. Dielo: Tisov odkaz (1953), Štefan Furdek a slovenské prisťahovalectvo (1955), Slováci a komunizmus (1957), Neporazitelní (1961), 75 rokov Prvej katolíckej slovenskej jednoty (1965).

95. výročie narodenia

PETREJE, Viliam

(12. 2. 1924 Livina – 10. 10. 1997 Starý Smokovec), lekár. V roku 1969 emigroval do Nemecka, kde si otvoril súkromnú ordináciu. V roku 1971 sa zúčastnil na 1. svetovom kongrese Slovákov v kanadskom Toronte. Praktizoval duchovné cvičenia, na ktorých sa až do roku 1989 stretávalo takmer sto Slovákov zo západnej Európy. V 90. rokoch sprostredkoval pre slovenskú mládež návštevu pútnického miesta Schönstatt, organizoval slovensko-nemecké školské výmenné pobyty. Stal sa aktívnym členom Klubu slovenských kresťanských demokratov v zahraničí.

85. výročie narodenia

SEBERÍNI, Ondrej

(26. 3. 1824 Maglód, Maďarsko – 1. 1. 1895 Nadlak, Rumunsko), prozaik, publicista, literárny historik. Evanjelický farár v Békešskej Čabe, v Makó a Nadlaku, kde pôsobil až do smrti. Dielo: Slováci a sloboda, Pravda a poézia (1886), Pantheon slovenských cirkevných augšp. vyznání spisovateľů, početné prózy, publicistika. Poslanec budapeštianskeho parlamentu. V rokoch 1996 – 1997 vyšlo súborné dvojväzkové vydanie jeho diela.

185. výročie narodenia

STOLÁRIK, Imrich

(16. 1. 1909 Turzovka – 15. 11. 2000 Ottawa, Kanada), politik, publicista, krajanský kultúrny pracovník. Po skončení druhej svetovej vojny emigroval do Rakúska, v roku 1951 sa vystaňoval do Kanady. Dlhé roky pôsobil v rozličných funkciách v Kanadskej Slovenskej lige, ako predseda redakčnej rady týždenníka Kanadský Slovákov, v Svetovom kongrese Slovákov, podieľal sa na založení Katedry slovenskej histórie a kultúry na Ottawskej univerzite. Organizoval a finančne podporoval krajanské podujatia, pomáhal slovenským prisťahovalcom po roku 1968. Za prácu pre krajanskú komunitu mu bola udelená medaila Štefana Romana.

100. výročie narodenia

ŠTEFANKO, Ondrej

(18. 3. 1949 Temešvár, Rumunsko – 20. 2. 2008 Nadlak, Rumunsko), básnik, prozaik, prekladateľ, vydavateľ, najvýraznejšia osobnosť slovenského literárneho a kultúrneho života Slovákov v Rumunsku. Ako poslanec slovenskej národnostnej menšiny bol zvolený do rumunského parlamentu. Šéfredaktor bilingválneho slovensko-rumunského štvrtročníka Rovnožeň

zrkadlá/Oglinzi paralele, šéfredaktor Dolnozemskeho Slovák, časopisu Slovákov v Maďarsku, Rumunsku a Srbsku, šéfredaktor časopisu Naše snahy, riaditeľ vydavateľstva Kultúrnej spoločnosti Ivana Kraska v Nadlaku, dlhoročný predseda Demokratickeho zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku a 1. podpredsa Svetového združenia Slovákov v zahraničí. Od roku 1981 bol členom rumunského Zväzu spisovateľov, členom Spolku slovenských spisovateľov a Obce slovenských spisovateľov. Je nositeľom dvoch ocenení Zväzu rumunských spisovateľov: prvé je za knihu Rozpaky (1983), druhé za knihu Zjavenie Jána (1995) a je nositeľom Radu Bieleho dvojkríža II. triedy, ktorý mu udelil in memoriam prezident Slovenskej republiky. Dielo – poézia: Dva hlasy (1977, spolu s I. M. Ambrušom), Stojím pred domom (1980), Rozpaky (1983), Dva hlasy II alebo Dvojhra pre štyri oči a dve perá (1987, spolu s I. M. Ambrušom), Reptajúca pokora (1993), Zjavenie Jána (1995), Doma (1996), Na priedomí (1997), V kruhu (1997), Putovanie hrdzavou krajinou (2000), Zelené mlieko roviny (2001); eseje: Šfachtetný erb bláznov (1996), Zo zápisníka kacíra nadlaccého (1997); próza pre deti: Desať strelených rozprávok (1986); zostavovateľ zborníkov Variácie; preklady: z rumunčiny do slovenčiny: Joan Flora: Telesný svet (1983), Dumitru Radu Popescu: Modrý lev (1988, spolu s M. Resutíkom), Slavco Almajian: Otáčavý labyrint (1990); zo slovenčiny do rumunčiny: Paľo Bohuš: Životom oprstienkovaní (1984), Víťazoslav Hronec: Verejná oceľ (1988), Vincent Šikula: Majstri (1983, spolu s F. Banescóm), Anton Hykisch: Milujte kráľovnú (1991, spolu s F. Banescóm), antológia: Putovanie do zaslúbenej zeme (1997).

60. výročie narodenia

TOMKO, Jozef

(11. marec 1924, Udavské), kardinál. Teológiu študoval v Bratislave, vysvätený za kňaza bol v roku 1949. Pokračoval v štúdiách na Gregoriánskej univerzite v Ríme. V roku 1959 mu pápež udelil titul monsignora. V roku 1967 sa stal tajomníkom prvej biskupskej synody, neskôr bol povýšený na pápežského preláta a vymenovaný za titulárneho biskupa doclejského a vysvätený za arcibiskupa. V roku 1985 bol pápežom Jánom Pavlom II. povýšený na kardinála a prefekta Vatikánskej kongregácie pre evanjelizáciu národov. Aktívne sa zapájal do národno-kultúrneho života slovenskej emigrácie. V 60. rokoch pomáhal budovať Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Dielo (výber): De inhabitione Spiritu Sancti secundum B. Petrum de Tarantasia (1951), Il rapporto di lavoro in Ceco-Slovacchia negli anni 1945 – 1954 (1966), Svetlo národov (1972), Ekumenizmus (1976), Význam sv. Cyrila a Metoda v slovenskom katolicizme a slovenských dejinách (1984), Na misijných cestách (1991), Odkaz slovenskému národu a spoločenstvám (1991).

85. výročie narodenia

ZAPLETAL, Martin

(1. 2. 1914 Nitra – 2. 12. 2005 New York, USA), futbalový funkcionár, zakladateľ organizácie Holocaust Survivors of Slovakia. Počas druhej svetovej vojny bol deportovaný do pracovného tábora v Seredí. Po vojne sa zapojil do športového diania, pôsobil v manažérskych funkciách žilinského futbalového oddielu. V roku 1967 s rodinou emigroval do USA. Niekoľko rokov zhromažďoval autentické materiály z obdobia Slovenského štátu, ktoré sú v depozite v Štátnom departemente vo Washingtone. Slovenský futbalový zväz mu udelil významné ocenenie za dlhoročnú príkladnú činnosť a celkový prínos pre slovenský futbal.

95. výročie narodenia

Opäť je tu jar

Najprv rozlišoval iba dve hlavné obdobia, zimu a leto, až neskôr sa vyčlenili štyri ročné obdobia. Ani určenie dátumu Nového roka, t. j. 1. januára, nebolo pevne stanovené. V starších európskych roľníckych kultúrach sa začiatok ročného cyklu spájal s príchodom jari, čo súviselo so začiatkom poľnohospodárskych prác. Rimania, ktorých kalendár si neskôr osvojili aj ostatné európske národy, počítali nový rok pôvodne od 1. marca. Názov mesiaca pochádza od boha Marsa, ktorý bol pôvodne ochrancom roľníkov a až neskôr sa stal bohom vojny. Z prvého obdobia pochádzajú aj názvy ďalších mesiacov, napr. september je odvodený od číslanky septem (sedem), október od octo (osem), november od novem (deväť) a december od decem (desať). Kalendár, podľa ktorého sa rok začína 1. januárom (od 2. storočia pred n. l.), sa nazýva juliánsky podľa Julia Caesara, ktorý reformu kalendára presadil.

Aj Slovania slávil pôvodne nový rok v marci, pri jarnej rovnodennosti. Je to pochopiteľné, pretože jar bola symbolom nového života. Jar sa pokladá za jedno z najkrajších ročných období. Začína sa jarnou rovnodennosťou 21. marca a končí sa letným slnovratom 21. júna. Za typické jarné mesiace pokladáme mesiace marec, apríl a máj. Podľa staršieho spôsobu delenia na zimu a leto považovali ľudia za hlavný predel medzi týmito dvoma časťami sviatkov Juraja (24. 4.). Napr. *Na Juraja sa zem otvára; Do Ďura nerastie nič, aj keby kliešťami tahal zo zeme, a po Ďure všetko ide von, aj keby to kladivom zatkal.*

Zima sa však nechce tak ľahko vzdať svojej vlády. Aj keď podľa kalendára sa začína jar bez ohľadu na konkrétne podnebné podmienky a reálny vegetačný proces jednotlivých oblastí dňom jarnej rovnodennosti, chladné dni, sprevádzané dokonca aj mrazom a snehom, nás presvedčajú o tom, že zima ešte neustúpila. Marec, niekedy aj apríl môžu na Slovensku (najmä vo vyšších polohách) spôsobiť nepríjemné snehové kalamity. Napr. keď na Gregora (12. 3.) padá sneh, jar prichádza pomaly v sprievode snehových víchric. Dokonca aj v máji máme troch ľadových mužov alebo zamrznutých svätých, a to Pankráca (12. 5.), Serváca (13. 5.) a Bonifáca (14. 5.). V týchto dňoch sa obyčajne výrazne ochladí. Ak je napriek očkávaniu teplo, predpovedá sa studené leto. Takisto dôležitý je aj deň Žofie (15. 5.). Podľa pranostiky *Žofia víno vypíja a dobré ľany dáva* sa mohlo udržať ešte studené počasie s občasnými nočnými mrazmi, škodlivými pre vinohrady. Súčasne tento

Človek bol už od praveku tesne spätý s prírodou a celoročný cyklus štyroch ročných období vnímal ako opakujúci sa kruh, ktorý nemal začiatok ani koniec.

deň ľudia pokladali za najvhodnejší na siatie ľanu a konopí, ktoré mali byť husté a dlhé, aké vraj boli vlasy Žofie. Na Urbana (25. 5.), patróna vinohradníkov, nemal byť mráz, lebo: *Keď svätý Urban s mrazom vínko popíja, na rok mu bude dobrá voda.* Po tomto sviatku však už mohlo byť chladnejšie – *Po svätom Urbanu mráz neuškodí džbán.* Takisto neškodil ani dážď. Májový dážď a chladnejšie počasie vítali nielen vinohradníci, ale všetci poľnohospodári. Známe sú pranostiky *Studený máj, v stodole raj; Studený máj, na poli raj; Marec suchý, apríl mokrý, máj studený dáva rok úrodný.* Radosť z rozvíjajúceho sa nového života, z májovej zelene, rozkvitnutých stromov najlepšie odzrkadľuje zvyk stavania májov. Ide o jav známy už v antike. U nás aj u iných národov bolo postavenie mája (máj – vysoký okresaný a ovenčený strom, ktorý pred 1. májom stavajú mládenci dievčencom) znakom vážneho záujmu o dievča. Tento zvyk sa zachoval dodnes. Všetky dôležité údaje nájdeme aj v kalendároch. Kalendáre predstavujú ročné periodikum, zoznam dní, týždňov a mesiacov v roku ako zužitkovanie astronómiekej chronológie na praktické potreby. Na každý deň sa v nich uvádzajú príslušné krstné mená, pohyblivé i nepohyblivé cirkevné sviatky. V rámci jarného obdobia je najvýznamnejším pohyblivým sviatkom Veľká noc. Kalendáre často obsahujú aj pranostiky. Neskôr mali kalendáre aj zábavnú a poučnú časť a stali sa tak pre všetkých veľmi obľúbeným čítaním. Na Slovensku majú kalendáre dlhú tradíciu. Známe sú kalendáre Gašpara Fejérpataky-Belopotockého z rokov 1830 – 1874.

A napokon niekoľko jarných pozorovaní z kalendára Domova pokladnica z roku 1848, ktorú vydal Daniel Lichard v Skalici v slávnej Škarniclovej tlačiarne. Ponechali sme pôvodný text, ktorý je napísaný v štúrovskej spisovnej slovenčine. Ide o zachytenie skúseností našich predkov, z ktorých mnohé platia dodnes: *Ďen s nocou rovní (21. 3.); Práca v poli nastala (22. 3.); Jarná fialka kvitne (25. 3.); Všade trávička vikuká (27. 3.); Čižmi do kúta (28. 3.); Muchi veselo brnkajú (1. 4.); I v hore sneh kape (6. 4.); Čerešňa sa pučí (9. 4.); Lastovičky, chrústi tu! (18. 4.); Ovce von na salaš! (25. 4.); Ďen o 6 hodín narjastou (28. 4.); Máme jar naozajstnú (1. 5.); Všade plno húšeňec (5. 5.); Viňič dostáva listi (10. 5.); Záhradníci sa veľmi boja nočných mrazou (12., 13. 5.); Jahodi dobre brňejú (21. 5.); Počjatok kúpaňa (26. 5.); Prvje čerešne dozjerajú (27. 5.); Pivónia v kveťe (30. 5.).*

Jana Skladaná

Autorka olejomalby: Anastázia Bendželová

APRÍL – JÚN 2009

ÚŠZZ INFORMUJE

APRÍL

Z dna Panónskeho mora ku hviezdám

Prezentácia literárnej tvorby spisovateľky Viery Benkovej

2. apríl, Mestská knižnica, Piešťany

Literárny večer pri príležitosti životného jubilea spisovateľky Hlavný organizátor: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí Spoluorganizátor: Mestská knižnica, Piešťany

Konferencia o výtvarníkovi Jozefovi Cincíkovi

22. apríl, Slovenská národná knižnica, Martin

Konferencia bude venovaná 100. výročiu narodenia Jozefa Cincíka, slovenského maliara, sochára, scénografa a historika umenia, ktorý od roku 1947 žil a tvoril v USA. Podujatie bude spojené aj s výstavou umelcových diel Hlavný organizátor: SNK, Martin Spoluorganizátor: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Palárikova Raková

21. – 26. apríl, Raková a Čadca

Účasť krajského divadelného ochotníckeho súboru Janka Čemana z Pivnice na 42. ročníku divadelnej prehliadky Palárikova Raková Hlavný organizátor: Kysucké kultúrne stredisko, Čadca Spoluorganizátor: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

MÁJ

Martinská literárna jar

12. – 15. máj, Martin

Účasť spisovateľov – Slovákov z Chorvátska – na 9. ročníku MLJ. Na podujatí sa dňa 14. mája o 10.00 hod. uskutoční beseda s autormi a v ten istý deň o 14.00 hod. bude otvorenie výstavy kníh z produkcie Slovákov v Chorvátsku Hlavný organizátor: Slovenská národná knižnica, Martin Spoluorganizátor: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Divadelné predstavenie ochotníkov z Nadlaku

15. máj, Bratislavské bábkové divadlo

Divadelná skupina Nádej uvedie hru Ferka Urbánka „Náš pán ujo“ v režijnom spracovaní Eleny Kmeťovej. Bratislavskej divadelnej verejnosti sa predstavia mladší aj starší ochotníci – krajanovia z Rumunska.

Záchrana kultúrneho dedičstva Slovákov žijúcich v zahraničí a databáza informácií o tejto problematike II

– odborný seminár

21. – 22. máj, Hotel Bôrik, Bratislava

Odborný seminár o digitalizácii slovacikálnych zbierkových predmetov a dokumentov v dokumentačných strediskách a múzeách Slovákov žijúcich v zahraničí, spojený s prednáškou o možnostiach ich zapojenia sa do celoslovenského projektu centrálnej evidencie múzejných zbierok CEMUZ Hlavný organizátor: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí Spoluorganizátor: Slovenské národné múzeum, Bratislava

JÚN

Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko

10. jún, Nové Zámky

Účasť víťazov celoslovenskej súťaže slohových prác z radov žiakov slovenských základných a stredných škôl zo zahraničia na slávnostnom vyhodnotení v Nových Zámkoch Organizátori: MŠ SR, MK SR, Štátny pedagogický ústav, ZŠ Nové Zámky, Matica slovenská, Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Milí čitatelia, ak organizujete zaujímavé spoločenské či kultúrne podujatie a chcete naň pozvať aj Slovákov z ostatných krajín sveta, napíšte o ňom základné informácie na: vladimir.dobrik@usz.gov.sk.

APRÍL

• Čaro kraslíc – celoslovenská výstava (6. 3. – 19. 4.), **Trebišov**
• Národný beh Devín – Bratislava – 62. ročník bežeckého podujatia pre všetkých (5. 4.), **Devín – Bratislava**

MÁJ

• 16. medzinárodný festival duchov a strašidiel (29. 4. – 3. 5. a 6. – 10. 5.), **Bojnice**
• Tokaj v Európe a dedovizeň – medzinárodný festival Slovákov (1. 5.), **Slovenské Nové Mesto**
• Hrad sokoliarov – Hrad Lubovňa (1. – 3. 5.), **Stará Lubovňa**
• Medzinárodný dixilendový a jazzový festival, **Banská Bystrica** a súčasne mestá v **ČR, PR, MR**
• Ovenalie 2009 – Ovčarska nedeľa, Múzeum Iptovskej dediny, **Pribylina**
• Deň múzeí – prehliadka skanzenu v Bardejovských Kúpeľoch spojená s kultúrnym programom (17. 5.), **Bardejovské Kúpele**
• Deň otvorených pivníc na svätého Urbana – Otvorenie sezóny na Malokarpatskej vínnej ceste (23. 5.), **Bratislava – Trnava**
• Veterán Rally – medzinárodná súťažná prehliadka historických vozidiel, **Piešťany**
• Skalický trdlofest – otvorenie pamiatok a letnej turistickej sezóny (17. 5.), **Skalica**
• Jazzové Piešťany – promenádne koncerty (máj – jún), **Piešťany**
• Junifest – Národný festival piva, výnimočných nápojov a skvelej hudby (29. 5. – 7. 6.), Incheba, **Bratislava**

JÚN

• Zamagurské folklórne slávnosti – prehliadka ľudového spevu, tanca a zvykov (19. – 21. 6.), **Pieniny**
• Folklórny Prešov 2009 a Medzinárodný festival paličkovanej čipky (25. – 27. 6.), **Prešov**
• Zámocké hry zvolenské – 36. ročník medzinárodného letného činoherného a operného festivalu, **Zvolen**
• Horehronské dni spevu a tanca v Helpe – folklórne slávnosti spojené s jarmokom remesiel, **Helpa**
• 35. Belopotockého Mikuláš – celoštátna súťažná prehliadka činoherného a hudobného divadla, **Liptovský Mikuláš**
• Lumen – medzinárodný festival gospelovej hudby (6. – 8. 6.), **Trnava**
• Myjava 2009 – 50. medzinárodný folklórny festival a 5. festival európskej tradičnej kultúry (18. – 21. 6.), **Trnovec, Myjava**
• Dobrofest Trnava – medzinárodný festival world music, country a bluegrassovej hudby venovaný Johnovi Dopyerovi, vynálezcomi „dobro“ gitary, **Trnava**
• Cibulák – medzinárodný divadelný festival (26. – 28. 6.), **Pezinok**
• Hornonitrianske folklórne slávnosti – prehliadka činnosti remeselníkov a majstrov tradičnej ľudovej kultúry (27. – 28. 6.), **Prievidza**
• Kultúrne leto a Hradné slávnosti – 34. ročník najväčšieho festivalu na Slovensku (jún – september), **Bratislava**

Slovenská pošta oslávila vstup do eurozóny prvou eurovou poštovou známkou

1. januára 2009, teda v deň zavedenia spoločnej európskej meny na Slovensku, vydala Slovenská pošta prvú pamätnú eurovú poštovú známku, ktorá bude natrvalo pripomínať tento významný deň v histórii Slovenskej republiky.

Pamätná poštová známka so symbolickou nominálnou hodnotou 1€ bola vydaná na upravenom tlačovom liste so šiestimi poštovými známkami v náklade 100 000 kusov hárčiekov. Upravený tlačový list, ktorý je v tzv. medzipolí dekorovaný tromi rubovými stranami slovenských národných euromincí, je typom Pražský hrad Hradčany. Autorom prvej pamätnej eurovej poštovej známky vydané na Slovensku je doc. Martin Činovský, ktorý vytvoril aj prvú pamätnú slovenskú poštovú známku v roku 1993, takže mu patrí dvojnásobné prvenstvo v tejto oblasti.

Na vaše otázky vám radi odpovieme aj na bezplatnej infolinke 0800 122 413 alebo na e-mailovej adrese zakaznickyservis@slposta.sk.